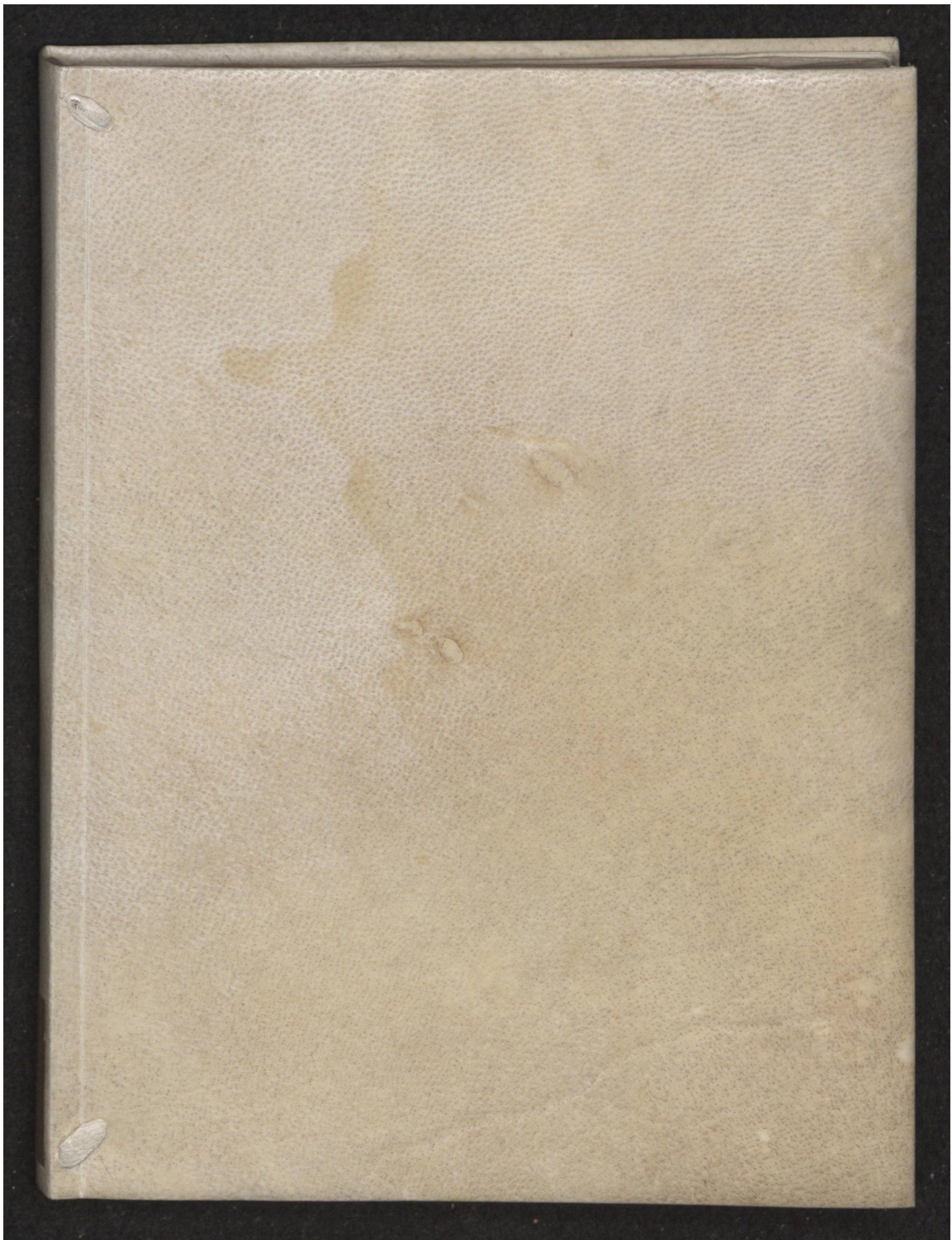
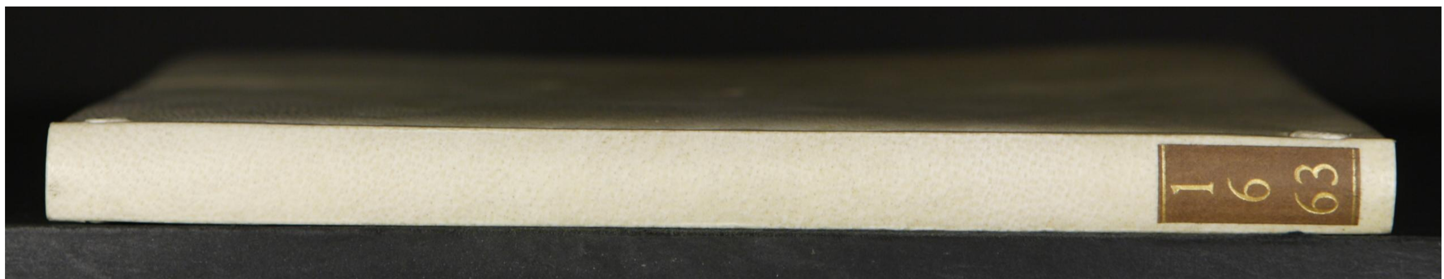
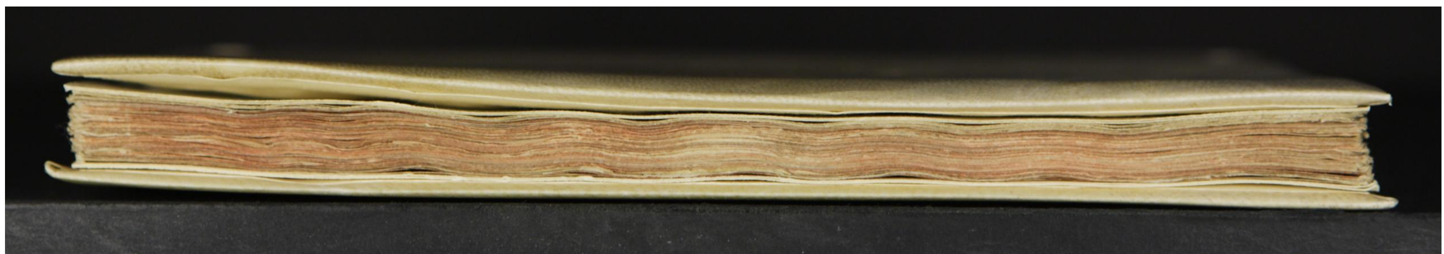

1
6
63

TRITHEMIVS SVI-
IPSIVS VINDEX:

siue

STEGANOGRA-
PHIÆ ADMODVM
REVERENDI, DOCTISSIMI,
ATQVE INGENIOSISSIMI VIRI IO-
ANNIS TRITHEMII, PRIMO SPANHEIMEN-
SIS, AC POSTEA S. IACOBI IN SVBVRBANO
Herbipolensi Abbatis meritissimi,

Apologetica defensio.

Ex ipso ferè Trithemio collecta, &
publici Iuris facta.

AVTORE

ADMODVM REVERENDO ET
RELIGIOSISSIMO PATRE, AMPLISSIMOQVE
Præsule ac Domino, Domino SIGISMVNDO
celebris in Bauaria Monasterij SEON,
Ord. S. Benedicti Abbate.

Accessit in fine Fragmentum Quæstionum
eiusdem Trithemij.

Cum facultate Superiorum.

INGOLSTADII,
Ex Typographeo Ederiano, apud Elisabetham Anger-
mariam, viduam. Anno M. DC. XVI.

IN TRITHEMIVM SVI POST MORTEM VINDICEM.

Iccine nec manes requiem captare sepultos,
Nec patimur Cineres mollè cubare (pios?
Dicitur infaustas Erebi Trithemius artes,
Et quos non liceat percoluisse Deos.
Stat tamen egregiis ingens Trithemius armis,
Ac sese famæ vindicat ipse suæ.
Scilicet externis probitas non indiget armis;
Nam satis in sese fortia tela tenet.
Non eget erectis virtus pulcherrima castris,
Sed satis est illam non latuisse nimis.
Vix tamen affictas, Trithemi, diluis artes,
Nec fugis hac tetri nominis arte notam
Cuius enim cineres, cuius cognouimus vrnam,
Qui iacet in tumulo iam vetus vmbra suo,
Ille iterum aduersos ibit quasi viuus in hostes?
Et geret inuictâ posthuma bella manu?
Ille iterum egregiis stabit Mars osseus armis?
Quis non hunc magnū diceret esse Magum?

AD LECTOREM.

Mirum fortasse alicui videbitur, me qui negotiis domesticis implicatus animum iam dudum à pulcherrimis liberalium artium studiis abduxi, subitò nunc posthabitis negotiorum turbis, Ioannis Trithemij, viri iam olim, & ante annos plus quàm nonaginta nouem humanis exempti, partes defendendas suscipere. Is si mei consilij rationem altius perpenderit, nō solùm à meo instituto quicquam me facere alienum non dicet, verùm iustißimis ex causis in hanc apologeticam scriptionem descendere affirmabit. Anno nonagesimo nono supra quadringentesimum atque millesimum composuit Ioannes Trithemius, & deinde aliquot pòst annis Philippo Comiti Palatino Principi Electori, Duciq; Bauariæ, cuius suasu & hortatu hoc opus inchoârat, vel vt ait Ioannes Duraclusius, Ioachimo

Obiit enim 1516. ipso die S. Luciæ sacro.

Quando & qua occasione Steganographia à Trithemio scripta.

Marchioni Brandenburgensi, principi Electori, dedicauit, mirandum illud & laboriosum opus Steganographiæ, quo in libro tradit artem, per occultam scripturam animi sui voluntatem absentibus securè & tutò aperiendi certissimam.

Et ne hoc tantum & magnum secretum in aures vulgarium imperitorum aut prauorum hominum perueniat, omnis generis officia, ordines, differẽtias, proprietates, orationes, & varias operationes spirituũ assignat, per quorum intelligentias omnia huius scientiæ secreta clauduntur & aperiuntur.

Offensi talibus spirituum operationibus & nominibus nonnulli, inter quos etiam fuêre grauissimi iiq; doctissimi ac religiosissimi viri, qui, verba vt sonant acceptantes, nescio quam suspicionẽ malam & sinistram de Trithemio hauserint, tacitè putantes, dictos libros contra rationes physicas scriptos, superstitionis plenissimos, Magia vetitâ refertos, atq; hoc ipso inter libros ab Ecclesia prohibitos censendos. Iis Ego, vt salua charitate in familia-

miliari colloquio, & inter disputandum pro viribus semper restiti, ita me & sacro Benedictino Ordini rem gratam, & à meo instituto non alienam facturum arbitratus fui, si tantum virum Trithemium, deq; ipsa Catholica Ecclesia tam benè meritum, Religiosum nempe Religiosus, Abbatem Abbas, vti oretenus, ita & scriptis, à tantâ labe & ignominia defendendum suscepero. Accedit quòd ad hanc apologeticam defensionem nihil aut parum de meo, sed omnia ferè ex ipsomet Trithemio desumpserim, vt & meâ non indigere operâ videretur tantus & tam doctus vir Trithemius, suomet gladio satis validus suæ innocentiæ vindex ipse futurus. Institutum Authoris.

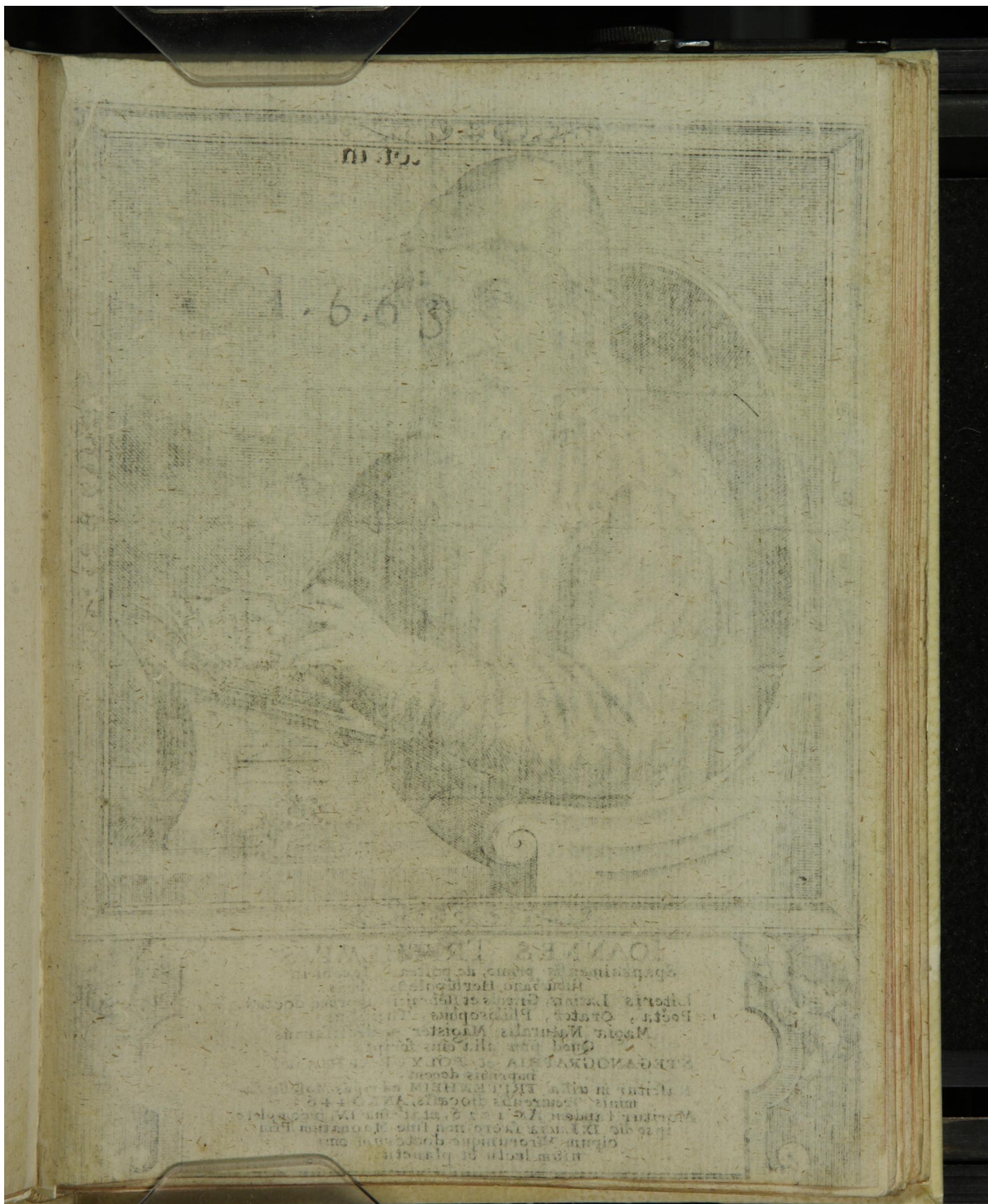
Atq; vt, quis fuerit Trithemius, quamq; ab omni superstitione alienus, faciliùs pateat, inprimis epistolam Ioannis Duraclusij eius discipuli, ad Nicolaum Hamerium Emeladonum, vitam & lucubrationes Trithemij docentem: deinde pauca pro Auctore Steganographico, eiusq; libro tertio; tandem ea, quæ ipsemet Trithemius, tanquam futuri non Ordo Traditionis.

 igna-

ignarus, pro sua steganographia hinc inde in suis libris sparsim edidit, in mediũ proferam. Ex quibus omnibus luce clarius elucescet, JOANNEM TRITHEMIVM *non Magum, sed Ecclesiæ filium obedientißimum, subiectißimum & humillimum; eaq́ omnia, quæ in* STEGANOGRAPHIA *scripsit, physicis ac naturalibus esse subnixa principiis, ac proinde vetitæ magiæ nomine minimè esse damnanda. Lege, amice Lector, perpende & iudica.*

Vale.

IOANNES TRITHEMIVS
Spanheimensis primò, ac postea S. Iacobi in
suburbano Herbipolensi Abbas.
Literis Latinis, Græcis et Hebraicis apprimè doctus.
Poëta, Orator, Philosophus, Theologus:
Magiæ Naturalis Magister perfectissimus
Quod p̄ter alia eius scripta
STEGANOGRAPHIA et POLYGRAPHIA uel
imprimis docent.
Nascitur in uilla TRITENHEIM ad ripas Mosellæ flu-
minis, Treuirensis diocæsis, ANNO 1462.
Moritur tandem AN. 1516, ætat. suæ LV, incompleto,
ipso die D. Luciæ sacro, non sine Magnatum, Prin-
cipum, Virorumque doctorum om-
nium luctu et planctu.

STEGANOGRAPHIÆ ADMODVM REVERENDI, DOCTISSIMI, IVXTAQVE INGENIOSISSIMI VIRI, IOANNIS TRITHEMII, ABBATIS SPANHEIMENSIS APOLOGETICA defensio.

De hoc argumento etiam vide Orationem nuper Ingolstadij impressam & dictam à Reuerendo ac doctißimo P. Adamo Tannero, SS. Theologiæ ibidem Professore ordinario.

IOannes Trithemius Abbas in villa Tritenheim, Treuirensis diocœsis ad ripas Mosellæ fluminis nascitur, prima die mensis Februarij, hora vndecima, minuto tricesimo post meridiem, anno dominicæ Natiuitatis millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo, indictione Romanorum decima: patre Ioanne de Heidenberg matre verò dicta Helisabeth de longo vico, eo videlicet

Vita & lucubrationes Trithemij, per Ioan. Duraclusium, eius discipulum.

delicet anno, quo Moguntia ciuitas in dissensione duorum pontificum capta, libertatem perdidit, & seruitutem inuenit, multis ciuium in exilium actis; anno Pij Papæ eius nominis secundi, currente quarto, Friderici tertij Imperatoris vicesimo secundo.

Anno autem domini millesimo quadringentesimo octogesimo secũdo, in Monasterio Spanheimensi Moguntinæ diocœsis, primâ videlicet die Februarij, quâ olim fuerat natus, habitum sæcularem deposuit, & monasticum sub norma D. Patris Benedicti de obseruantiâ nouiter introductâ illic assumpsit. Sequenti anno, qui fuit octogesimus tertius supra quadringentesimum atque millesimum, Ioanne de Colenhusen Abbate ad Selgenstat canonicâ postulatione traslato, Ioannes Trithemius communi fratrum electione in Abbatem memorati Cœnobij Spanheimensis, quarto calendas Iulij promotus & ornatus præfuit annis viginti tribus, mense vno, diebus decem & nouem. Quibus euolutis, non sine laboribus

bus multis, quorundam æmulorum temeritate prouocatus, Abbatiam S. Iacobi Herbipolensem, quæ illi offerebatur, assumpsit, & Spanheimẽsem curis inutilibus plenam, spontaneâ voluntate resignauit.

Vtrobique plura conscripsit opuscula, è quibus mihi suâ manu in scedula nuper consignauit subscripta. Quorum tu, cùm à me titulos amice postules, tuis libenter annuo votis, quo communis amici & præceptoris nostri memoriam, ex consideratione tantorum laborum eius habeas strictiorem.

Et primò quidem lucubrationum earum titulos consignabo, quas in Spanheim Abbas existens laboriosè composuit.

Scripſit in primis:

Opera & ſcripta Trithemij.

CONSTITVTIONES ORDINIS SVI, QVAE FACTAE FVERVNT IN Capitulis Prouincialibus iuſsione Præſidentium, librum vnum.

De viſitatione monachorum, lib. vnum.

De modo celebrandi capitulum prouinciale, librum vnum.

In regulam S. Benedicti, lib. duos.

Homilias & Sermones exhortatorios ad Monachos ſuos, libros duos, quos Anteceſſori ſuo dicauit.

De tentationibus clauſtralium, & remediis earundem, libros duos.

Ad Nicolaum presbyterum Mernicenſem de vita Sacerdotali, lib. vnum.

De vanitate & miſeria huius vitæ lib. vnum.

Opus penthicum, id eſt, lugubre, de ruina ordinis ſui librum vnum.

De

De illuſtribus viris ſui ordinis libros quatuor.

Laudes ordinis Carmelitarum libros duos.

Ad Gerlacum Abbatem Tuitienſem laudes ſcriptorum manualium lib. vnum.

Ad Ioannem Dalburgium VVormatienſem Epiſcopum, de Scriptoribus Eccleſiaſticis, librum vnum.

Ad quæſtiones Rutgeri Sicambri Canonici Dumetis, librum vnum.

Chronicon Monaſteri Spanheimenſis, non paruum volumen, lib. vnum.

Chronicon ſiue annales monaſterij Hirſaugienſis, duo volumina magna.

Chronicon ſucceſſionis ducum Bauariæ, & comitum Palatinorum ad Philippū palatinū comitem principem Electorem, librum vnum.

Vitam S. Hirminæ monialis & primæ Abbatiſſæ in horrio Treuirenſi, lib. vnum.

De miſeria Prælatorum clauſtralium libros duos.

 Laudes

Laudes S. Andrææ Apostoli, lib. vnum.

Laudes S. Benedicti Abb. lib. vnum.

Laudes S. Ioseph nutritij domini, lib. vnum.

Laudes vitæ Monasticæ, lib. vnum.

Laudes veræ pœnitentiæ lib. vnum.

Laudes studij diuinarum scripturarum librum vnum.

Monologion hominis Deo deuoti ad seipsum librum vnum.

De miraculis S. matris Annæ, librum vnum.

Ad Vdalricum Canonicum Coloniensem super quæstionibus in Euang. Ioan. librum vnum.

Ad eundem super quæst. psalmorum, librum vnum.

Ad Præsidentes Capituli annalis, de obseruantia Bursfeldensi, abbreuiauit statuta eiusdem vnionis, lib. vnum.

Spirituale monachorum exercitium, librum vnum.

Epitome ſeu breuiarium eiuſdem lib. vnum.

De computo eccleſiaſtico, lib. vnum.

De illuſtribus germaniæ ſcriptoribus ad Iacobum Vuympfilingum Rhedapolitanum, librum vnum.

Epiſtolarum Spanheimenſium ad diuerſos, libros quatuor.

Orationes in Capitulis & alibi habitæ, ſunt numero 24. quæ faciunt lib. vnum.

Sermones in diebus feſtis ad pop. lib. vnum.

Sermones ad Fratres ſuos Spanheimenſis Cœnobij ſcripſit quadraginta numero pulcherrimos, librum vnum.

Orationes ad Deum & ſanctos ſupplicatorias plures, librum vnum.

E græco ſermone traduxit in Latinum Maximum Abbatem de incarnatione domini.

Anathemata quoque S. Cyrilli Archiepiſcopi Alexādrini, contra hæreticos in tertia Synodo Epheſina promulgata.

Pro

Pro ædificatione Monachorum notabile opus quod prænotauit: De triplici regione Claustralium, libros tres.

Scripsit & alia quædam minora opuscula quorum ad me titulos non signauit.

Hæc sunt Nicolae, frater charissime, Trithemiana opuscula, quæ per annos tres & viginti Abbas existens lucubrauit in Spãheim ad Dei honorem in medio curarum & continuâ rei familiaris occupatione: legens aut scribens die ac nocte, quotiens sibi otium licuit subfurari. Maximum librorum in omni facultate thesaurum Spanheimensi bibliothecæ per annos quibus præfuit, importauit, non solùm arte impressoria, sed etiam manu scriptorum. Nam cùm essem apud eum vnius anni spatio pro discendis ab eo literis Græcis atque Hebraicis, duo millia numeraui Bibliothecæ volumina, quorum ad minus octoginta calamo in pergameno & papyro decenter fuerũt conscripta. Audiui sæpius ab eius ore, quòd plusquàm duo millia florenorum pro libris

Bibliotheca Trithemij.

expo-

exposuerit, quos nõ de Monasterij substantiâ, quæ valde semper fuit exilis, acceperat, sed cũ multis & notus & charus esset Principibus, munera quibus honorabatur ab eis, vt plurimùm pro libris exposuit. Maximus enim librorum amator & cultor est supra omnes, quos ego noui hodie in carne viuentes. Dicitur autem à multis, quôd eius successor, qui nunc est Abbas in Spanheim, volumina plurima alienauerit, quòd an sit verum, certè mihi minimè constat. Anno domini millesimo quingentesimo quarto, cum inter Regnum & Philippum comitem palatinum atrox fuisset bellum exortũ, Trithemius hostium metu, cum sua bibliotheca & rebus Monasterij, ad Cruciniacum proximum secessit oppidum, & ego similiter ad mea fui reuersus.

Anno autem sexto supra quingentesimum atq; millesimum de mense Octobri Trithemius ipse quorũdam inuidiâ stimulatus, Abbatiam S. Iacobi apud VVirciburg accepit & Spanheimensem resignauit. Vbi

varia scribit quietus, quorum ad me titulos nuper istos transmisit rogatus:

Ad Maximilianum Cæsarem opus mirandum edidit, quod Polygraphiam prænotauit, libros sex. *Polygraphia.*

Ad eundem eiusdem Polygraphiæ clauem, librum vnum.

Responsiones ad octo quæstiones eiusdem Cæsaris, librum vnum.

Ad eundem de septẽ intelligentiis mouentibus orbes, librum vnum.

Ad Ioachim Marchionem Brandeburgensem Principem Electorem, variarũ quæstionum, Orationum & Propositionum, libros viginti.

Ad eundem de prænotionibus licitis Christiano & non licitis, libros duos.

Ad eundem scripsit mirandum & laboriosum opus illud Steganographiæ lib. octo, quod temerarius ille Bouillus non capiens, imperitissimè & falsissimè reprehendit. *Steganographiæ opus.*

Ad

Ad eundem Principem Epiſtolarũ, lib. vnum.

Ad eundem contra maleficos & omnes artes & ſuperſtitiones ab eccleſia prohibitas lib. quinque.

Ad eundem de cauſis & cura morbi caduci ac maleficorum, libros tres.

Ad Iacobũ Trithemium fratrem ſuum itinerarium vitæ ſuæ libros duos.

Ad Burghardum de Hornec medicum de peculio Monialium, librum vnum.

Hiſtoriam ſiue Annales de Origine Regibus & geſtis populi Francorum & Germanorum ſcripſit tria magna volumina, narrationem incipiens à Marcomero Rege, qui populum anno ante incarnationem domini quadringenteſimo triceſimo tertio, à Scythiæ finibus in Germaniam eduxit ad oſtia Rheni, vſque in triceſimum octauum & nonum annum Maximiliani Cæſ.

Ad Laurentium VVircipurgensem Episcopum Orientalisque Franciæ Ducem, epitome siue breuiarium scripsit eorũdem trium voluminum historiarum, libros tres.

Ad eundem de Ducibus & Episcopis Francorum VVirciburgensium, librum vnum.

De miraculis ad memoriam dominæ nostræ S. Mariæ apud Dittelbach ostensis, lib. duos.

De miraculis eiusdem in vrticeto apud Helbrunnam ostensis, libros sex.

Apologeticum in Carolum Bouillum ea, quæ non intellexit, calumniantem lib. vnum.

De origine & Regibus Francorum lib. vnum.

Chronicon monasterij sui, cui nũc præsidet, D. Iacobi apud VVirciburg lib. vnum.

Ad Albertum ex Marchionibus Brandenburgij, Archiepiscopum Moguntinum & Magdeburgensem, vitam diuini Rabani Archipræsulis, lib. tres.

De eiuſdem à Moguncíaco tranſlatione in Saxoniam librum vnum.

Ad eundem vitam S. Maximi Epiſcopi librum vnum.

Ad Ioannem Comitem Palatinum Bauariæq́; Ducem, & Comitem in Spanheim, apud Symeren reſidentem, de origine, Regibus ac Ducibus Bauarorum ſimul & Comitum Palatinorum & Spanheimenſium lib. quatuor.

De dæmonibus & artibus prophanis, maleficis & ſuperſtitioſis laborioſum opus verſat in manibus, quod libros habebit duodecim, in quibus omnia diabolicarum artium vaframenta explodit, confundit, euertit.

Epiſtolarum Herbipolenſium, quas in ea ſcripſit Abbatia, lib. quatuor.

Scripſit etiam alia minora cõplura ſuæ & amicorum deuotioni congrua, vt ſunt:

Curſus, Roſarium, Miſſale, Officium & variæ Orationes, ſimul & proſę ſiue ſequentiæ de S. Anna, Saluatoris noſtri auia.

Scripsit & de S. Maria Magdalena laudes, precationes atque rosarium.

De S. Ioseph nutritio domini Rosariũ.

De S. Petro Apostolo Rosarium.

De S. Ioanne Euangelista Rosarium.

Ad instantiam Ioannis Archiepiscopi Treuirorum Sequentiam de S. Anna, quæ incipit: *Iesu cœlorum Regis*, sub melodia: *Aue praclara*.

Aliam in eius festo canendam, quæ incipit: *Exultent in hac die*, *&c.*

Tertiam ad prouincialem Carmelitarũ Augustæ, & incipit: *Iubilemus in honore*.

Quartam de S. Hildegarde virg. quæ sic incipit: *Laus tibi domine rex æterna*, *&c.*

Quintam de S. Ruperto Bingiorũ Duce, quæ incipit: *Exultent in hac die*.

Sextam de S. Ioseph nutritio domini, & sic incipit: *Cantemus inclyti.*

Septimam de S. Rabano Archiepiscopo.

Octauam de vulneribus Christi, quæ sic incipit: *Iesum Christum adoremus*, *&c.*

Nonam

Nonam de compaſſione B. Mariæ ſemper virginis, & ſic incipit: *Eia ploremus mente pia B. Mariæ compatientes*, ſub melodia ſcilicet: *Aue præclara.*

Decimam de S. Ioachim genitore noſtræ dominæ, quæ ſic incipit: *Trinitatem adoremus, unitatem collaudemus, &c.*

Vndecimam de bono cuiuſque hominis Angelo proprio.

Duodecimam in propria miſſa cuiuſq; Sacerdotis.

Tredecimam de S. Maximo Epiſcopo Moguntino.

Quartamdecimam de S. Martha, Chriſti hoſpitâ.

Quintamdecimam de S. Maria Magdalena.

Sextamdecimam de S. Maria Ægyptia.

Septimamdecimam de S. Iacobo maiore Apoſtolo.

Octauamdecimam de S. Andræa Apoſtolo.

Nonamdecimam de S. Benedicto Abb.

Vice-

Vicesimam, de omnibus sanctis.

Et de singulis nominatis memoriis & sanctis, officia Missæ singula composuit noua, diuinis scripturis conformia.

Scripsit præterea meditationum & orationum dominicæ incarnationis, natiuitatis, vitæ passionis & mortis opusculum deuotioni conueniens libros duos.

Speculum cœlestis doctrinæ, compunctioni mentis non parum deseruiens, librũ vnum, qui sic incipit: *Salutis humanæ principium, &c.*

Multas quoque deuotissimas meditationes & orationes, de domino nostro Iesu Christo, de sanctissima eius Genitrice virgine Mariâ atque de variis sanctis pulchrâ varietate composuit, cũ ingentibus aliis, quæ videbit & mirabitur deuota posteritas omnis.

Hæc sunt, mi Nicolae charissime, Trithemij Abbatis nostri volumina, quæ per annos ferè triginta duos continuo lucubrauit studio, præter illa, quæ nondum perfecta

in manibus verſantur ſub incude mihi incognita. Vale ex ædibus meis Duracluſianis, quinta menſis octobris; Anno ſalutis noſtræ milleſimo quingenteſimo quinto decimo.

Hactenus ille. Equidem rem altius perpendens ſatis dolere nō poſſum, tantum virum, deque literis & literatis, atque de ipsâ Catholicâ Eccleſiâ tam benè meritum, in tantam veniſſe ſuſpicionem, quaſi aliquid ſcripſiſſet & publicæ luci mandâſſet ſanctæ & Orthodoxæ fidei contrarium, Chriſtianæ reip. noxium, ac Religioſâ conſcientiâ indignū, cùm vel ex ipſo titulo Steganographiæ præfixo, tanquam ex fine, quem vnicum Auctor ſibi propoſuit, conſtet, nihil aliud illo in libro contineri, quàm artem, animi ſui voluntatem abſentibus per occultam ſcripturam aperiendi certam, ad cuius vſum vtique non opus eſſe arte magicâ & diabolicâ, ſed Phyſica & naturali tantū in Claui iſti operi præfixâ facile videre eſt. Ne verò hæc ſecreta ſeu ars ſeu ſcientia in notitiam Rei-

Cur Trithemius nominibus Spirituū, numeris figuris & ſignis vſus ſit.

Finis Steganographiæ.

Nota. Per occultam ſcripturam.

pub. aut aures prauorum hominum perueniret, officij sui rationem existimauit Trithemius non vltimam, ita illam, quoniam mysteria docet intelligere nescientem, mysteriis obuoluere, vt nemo futurus sit ex imperitorum numero, nemo nisi studiosissimus, qui huius scientiæ arcanum suâ possit virtute perfectè & ad intentionem Auctoris penetrare ad plenum, nisi per receptionem à docente. Nec minus Reip. noceret, huius secretissimæ artis in improbos & reprobos diuulgata notitia (inquit Trithemius) quàm prodesset in bonos. Quoniam quidem sicut boni & virtutum studiosi homines omnibus adinuentis vtuntur ad bonum & communem vtilitatem, ita mali & reprobi non modò ex malis, verùm & ex bonis atque sanctissimis institutis occasiones sibi venantur, quibus deteriores fiant. Simile huic secretissimo & alioqui vtili Reipub. atq; honestissimo adinuento contingere potest; vt sicut bonis & sanctissimis hominibus instrumentum se præbet ad optima,

ma, ita peruerſis & impiis miniſterium exhibeat ad ſcelerata. Nam ſicut bonus & honeſtatis amator, voluntatis ſuæ ſecretũ, pro bono priuato vel communi, alteri hanc artem ſcienti, quando & quotiens voluerit, ſecretè, ſecurè, & abſque aliqua ſuſpicione cuiuſcunque mortalis, perfectè, copiosè & integerrimè per patentes omnibus, apertas vel clauſas literas (ita vt nemo, quantumlibet eruditus aut curioſus, quicquam valeat ſuſpicari, de ſecreto mittentis, nec etiam, ſi ſuſpicetur, deprehendere) omni tempore notificare poteſt, & ad quamlibet diſtantiam locorum intimare & exprimere, ita & peruerſus quiſq; lubricus aut malitioſus, etiam latini ſermonis penitus antea ignarus, mox vt hãc artem conſecutus fuerit (quam Magiſtro docente in biduo ad longiſſimũ conſequi poterit) iam deinceps latino ſermone, compoſitione congruâ, literas ſcribet quaslibet narratione apertas, pulchras & ſatis ornatas, ad amicum in hac arte peritum, quibus voluntatis ſuæ arcanũ ipſi ſoli peruium

Cauſa tegendi artem Steganographiæ.

Hæc iam paſſim euulgata.

tantis myſteriis obuoluet, vt à nemine penitus, quantumcunque ſtudioſo vel erudito, ſine huius artis ope valeant penetrari. Scriberet iam deinceps doctus & indoctus, vir & mulier, puer & ſenex, bonus & malus, pudicus & laſciuus latino vel quocunque ſermone ſibi noto per omnia climata mundi literas Latinas, Græcas aut Barbaras omni ſuſpicione carentes, quibus aliud neſcientibus artem exhiberet in patulo, atque aliud ſcientibus in occulto. Nec tuta inter coniugatos fides contracta ſacramento, hac ſcientiâ publicatâ in reprobos iam deinceps maneret, dum vxor licet latini ſermonis hactenus inſcia, per verba pudica, honeſta atque ſanctiſſima cuiuſlibet linguæ vel idiomatis iam ſatis docta, malam & impudicam amatoris adulteri ſeu fornicatoris mẽtem & intentionem, licet viro perferẽte literas ac collaudante, vt optimas, latiſſimè intelligere, ſuumque deſiderium eodem modo, quàm latè & copioſè voluerit, illi ſecuriſſimè eiſdẽ vel aliis literis pulchrâ & ſatis admodum ornatâ ſerie poſſet remandare. Enim-

Enimuerò licet hæc ſcientia in ſe ſit optima, & reip. ſatis vtilis, tamen ſi ad prauorum notitiam perueniret (quod Deus prohibeat) totus reip. ordo per ſucceſſum temporis non modicè poſſet turbari, fideſq; periclitari publica, literæ omnes, inſtrumenta, conſcriptiones, ipſi denique hominum ſermones in grauiſſimam ſuſpicionem verti: nemo iam literis quantumlibet ſanctis & honeſtis abſque pauore crederet, ſed fidem epiſtolis rarus adhiberet. Quoniam quantumcunq; honeſta & pudica verba fuerint, ſemper dolus, fraus, deceptio ſubeſſe putaretur, fierentq; homines ad omnia pauidi, & non minùs in amicos, quàm in aduerſarios vt plurimum ſuſpicioſi.

Ad has igitur omnes, quas dixi, incommoditates auferendas, & ne hæc per ſe phyſica, naturalis & licita ſciētia, ſi in omnium notitiam deueniret, tāta crearet mala & incommoda, non immeritò Trithemius numeris vſus eſt, ſignis & nominibus peregrinis veluti ſpirituum & aliorum, quibus tan-

Numeri, ſigna, nomina peregrina ſpirituum quorſum ſpectent.

quã mysteriis artẽ illã ita inuoluit, vt nulli nisi artẽ illã scienti, id est, honesto & pio, facilè sit peruia, peruersis verò atq; malignis perpetuò maneat occulta, id ꝙ etiam antiquissimos sapientes, quos greco sermone Philosophos appellamus, olim fecisse accepimus, quos, si quæ vel Naturæ vel Artis reperissent arcana, ne in prauorũ hominũ notitiam deuenirẽt, variis occultâsse modis atq; figuris, eruditissimorum opinio est. Moysen quoq; Israëliticę gentis famosissimũ Ducem in descriptione creationis Cœli & Terræ ineffabilia mysteriorum arcana verbis operuisse simplicibus, doctiores quique Iudæorum confirmant. Hinc in multis sacræ scripturæ locis, præter sensum literalem, etiam Allegoricus, Tropologicus & Anagogicus sensus à Theologis est receptus. Diuus & inter nostros eruditissimus Hieronymus tot penè in Apocalypsi Ioannis mysteria latere affirmat, quot verba. Græci sanè & Ægyptij in occultandis suis sacris & diuinis semper figuris & obscuritatibus vtebantur. Hinc Socrates

Studium veterum sapientum in occultandis rerum arcanarũ mysteriis.

crates apud Platonem admonet; *rerum sacrarum mysteria velanda esse, vt à plebeculæ indignitate separentur.* Plato alibi consulit; *indignũ prorsus ac fœdum esse, rerum occultarum mysteria populo aperiri, cùm ab hominũ genere illa pollutis manibus contrectentur, quæ ab hominibus, tantùm philosophiæ sacris initiatis tractari fas sit.* Quod nec Hebræi in tractandis sacris legibus negligunt. Atq; vt de veterum notis quid amplius dicam, ij certè, vt & compẽdiosè scriberent, & à communi scribendi forma discederent, notulis, lineamentis, solisq; literis loco scripturæ vtebantur, vt cùm *ciuem Romanum* per *C R*, *oportere* per *O P*, *duntaxat* per *D T*, *ab vrbe condita* per *A B V C*, *de isto lapide inuenies aurum* per *D I L I A*, significârunt: Quam verborum sententiarumque obscuritatem in omnibus ferè scientiis videre licet. In libris legum Veteres per duo *K K calumniæ causa*, per *D M dolum malum*, per *I E Iudex esto* denotabant. *Et damnatum* literâ *K*, *absolutum* verò *A*, significabant. Sic de iudi-

Vide in Scriptiones sacrosanctæ vetustatis Petri Appiani & Bartholomæi Amantij.

Ius.

cio recuperatorio in veterum notis & elogiis à notarum Magiſtris ſic ſcribi ſolitum eſt: *QERE, TPIRD, TQPDTDDPF. Quanti ea res erit, tantæ pecuniæ iudicium recuperatorium dabo, teſtibuſq́ publicè duntaxat decem denũciandi poteſtatem faciam.* Quas Iuris notas, licet Iuſtinianus Imperator poſtea à legum libris abolendas ſanxerit, etiamnum tamen hæ figuræ adhuc manent §.ff. quarum altera, *Paragraphos*, altera *digeſta* deſignat.

Mathematici. Mathematici quoque præſertim aſtrologi, has obſcuritatũ figurarumq́; reliquias tenent. Nã Planetas, itemq́; Zodiacũ ſuum ſiue duodecim ſigna cœleſtia ſingularibus characteribus pingunt, vt v.g. *Lunam* à creſcentibus & decreſcentibus cornibus ☽. *Geminos* ♊ ab eorum amplexibus. *Sagittarum* à ſagitta ♐ &c. Sic & horum aſpectus, *triplicitates* & octauæ ſpherę *configurationes* notant. Siquidem ⚹ hexagonum ſignificat; □ *quadratum*; △ *trigonum*. Coniunctiones vero planetarum tali ſigno ☌, & oppoſitiones hac nota ☍ exprimuntur. Chy-

Chymica quoq; ars, vt obſcurè ſimplicia deſcribat, iis vtitur. Nam *Ammoniacũ ſalem* Chymici △ ſigno notant, *arſemicum* ∞. *Chymici.*

Similiter & Muſici ad tempus menſuramq́; denotandam diuerſos excogitauêre characteres & notas, vt in eorum libris planè videre eſt. Et certè mirum eiuſmodi notis muſicis animi ſenſa occultè aliis ſignificari poſſe. *Muſici.*

In arte militari etiam (ſingularia noſtratium ſtratagemata varioſq́ue occultè ſignificandi modos prætereo) ſingulares extant notæ apud Veteres. In breuiculis enim quibus Militum nomina continebantur, propriæ erãt, in quibus Duces militum numerum, quot ex iis ſupereſſent, quotq́ue in cladibus occubuiſſent, inſpicerent. Nam qui ſupererant *T, thau* verſiculi initio, qui verò ceciderant ⊙, *theta* notabantur. *Milites.*

Iam verò quid dicam de facultate Oratoriâ eiuſdemq́; cultoribus, qui ad ſummũ ornatum eiuſmodi obſcuro dicendi genere non in verbis ſolũ, ſed in integris etiam ſen- *Oratores.*

tentiis orationisq́; serie vtuntur? Quid enim sunt μεταφορά, μετωνυμία seu ὑπαλλαγὴ, ἀντωνομασία (vt de Ænigmate taceam) ἀμφιβολία, ἀλληγορία, &c. aliud, quàm schemata, quibus sensus à proprio sermone in obscurum & planè occultum transfertur? Sapientes certè Chymistæ sua scripta hisce inuolucris (allegoria dico) contexerunt, veluti Hermetem, Gebrum, Raymundum, & veteres omnes Pythagoricos allocutos comperimus.

Poëtæ. Poëtas doctissimos intermitto, qui fabulis conscribendis operam nauãtes, aliud imperitis atque aliud eruditis hominibus vnius narrationis serie sagaci adinuentione tradiderunt.

Cùm igitur, vt ex prædictis constat, omnes ferè scientiæ proprios sibi characteres adsciuerint, quibus si non breuiùs saltem occultiùs scientiarum materiæ traderentur, non immeritò etiam Trithemius sua præcepta ita tradidit, vt nõ omni essent peruia, præsertim cùm eorum intelligentia neque omni etiam expediret. Nec refert quod Trithemius

themius ad velandum ſecretum in omnibus ferè capitibus vſus ſit coniurationibus. Nam in iis nihil aliud, quàm ſecreta ſteganographica abſcondita eſſe, eaſq; omnes in principio per quemlibet modorum ſteganographicorum eſſe examinandas, ipſemet Trithemius monet in Claui generali triplici, quam ipſe conſcripſit, & amatoribus huius artis gratitudinem declaraturis ac ſecretò retinentibus communicauit. *Coniurationes Trithemij.*

Idem ſentiendum de numeris Arithmeticis, quos propterea adhibuit, non vt vim illis magicam tribueret vllam, ſed vt quotquot eorum deprehenderis, tot literas ſignificatiuas ſcires, illud verò O nihil denotaret, id quod legenti ac modos illos intelligenti, abſq; difficultate patet. Equidem lubens volenſq; fateor, literas vel Latinas vel græcas aut quouis idiomate ſcriptas, legi & ſuo modo intelligi, imò verò, quod plus eſt, etiam ſecundū regulas & bonam ſyntaxin, ſcribi ac componi poſſe ab eo, qui (modò alphabethum nôrit) neq; grammaticæ neq; *Numeri Arithmetici.*

ſyntaxi vnquam ſtuduerit, rem eſſe primo intuitu adeò ſtupendam, vt omnium ſenſum & communem hominum captum in admirationem trahat; attamen id facili negotio & abſque vllâ magiâ vetitâ & dæmoniacâ fieri poſſe, Trithemiana opera ſteganographia & polygraphia docent. Etenim ſi magia prohibita definitur facultas ſeu ars, quâ vi pacti cū dæmonibus initi mira quædam & communem hominum captum ſuperantia, efficiuntur, religioſiſſimus verò Vir, & Magiæ naturalis Magiſter perfectiſſimus Ioannes Trithemius in ſuo ſteganographico opere vllum cum dæmonibus pactū nunquam inierit, vt poſtea ex ipſius proteſtationibus conſtabit, ſed mediis licitis, naturalibus & phyſicis tanquā ſecretioris philoſophiæ amator vſus fuerit; facilè liquet, Steganographiam inter magicos libros, nō eſſe numerandam.

Quid ſit Magia dæmoniaca? Del Rio lib. 1. cap. 2.

Liber tertius Trithemij.

Solus liber tertius negotium faceſſit, quem quia propter inopiam Clauis intelligere nequimus, multi tanquam ſuperſtitio-

nis notâ ſuſpectũ, aut certè partum ſuppoſititium reprehendũt. Ego verò, hoc ipſo quia non intelligimus, librũ illum potius approbandũ, q̃ improbandũ, potius viribus totis retinendum, q̃ à reliquis libris amouẽdum cenſeo. Quis enim adeò eſt iniquus rerum æſtimator, vt audeat rem quampiam iudicare malam, quam tamen in ſuo intellectu nec bonam nec malam deprehendit, adeóque nõ intelligit? Certè in dubiis tutiorem melioremue partem eſſe eligendam, Theologi tam morales quàm Scholaſtici docent. *Etenim temerarium ſe ludicem oſtendit*, inquit Trithemius, *qui, priuſquam cauſæ agnouerit veritatem, profert de ea ſententiam.* Aſt verò ſi cauſam ſuæ reprehenſionis rationabilem aſſignent, ſi Magiæ Trithemium vetitæ certò & euidenter conuincant, ſi impium aliquod & contra Romanæ Eccleſiæ fidem quippiam ex illo libro adferant; tum demum partum ſuppoſititium crederem, & Trithemiano nomine prorſus indignũ.

NB. *Steganographia ſpecie externâ & ſecundum proprium verborum ſenſum ſpectata fortè ſuperſtitioſa videri poteſt, aſt ex mente Auctoris & ſecundum nucleum intus latentem non item.*

Sed inſtant & dicunt: Aliquẽ à me longe ab-

ge abſentem mei cōceptûs compotem fieri poſſe, idq́; ſpacio viginti quatuor horarum, imò *ſine literis ſine Nuncio* & *ad quantamcunq; diſtantiam* Naturæ vires longè tranſgredi, cùm agens phyſicum non agat in diſtans, niſi per medium interpoſitum, adeoq́ue librum iſtum nō eſſe rationibus & mediis Phyſicis ſuffultum. Audio. Sed nonne memores eſtis, nos hîc agere de Magia, quæ ſua agilitate, dexteritate, ſubtilitate, *virtuteq; creata & non ſupernaturali, mira & inſolita efficit, quorum ratio ſenſum & communem hominum captum ſuperet*, & vt eſt pars quædā ſecretioris Philoſophiæ, ſeu (vt eam definit Pererius) *facultas, per quam homines efficiunt res inuſitatas & admirandas, ratione quadam occultâ* (vtpote naturali) *& aliis hominibus incognitâ?* Nonne recordamini duorum priorum librorum, quos, Phyſicè ſane ſcriptos, Trithemius tamen tantis tamq́ue cæcis myſteriis & tenebris inuoluit, vt eos nec omnes totius mundi homines poſſent intelligere, ſi non Clauis à Trithemio

Quid ſit Magia Naturalis?

Del Rio lib. 1. cap. 2.

Lib. 1. de Magia, cap. 2.

Duo libri priores ſteganographiæ tuentur tertium.

relicta, illis opem suppeditaret? Certè Labyrinthæis me faciliùs posse extricare ambagibus, occursibus & recursibus, quàm sine Claui me ex tricis explicare steganographicis crediderim. Nonne putatis illum sicut in prioribus, ita etiam in hoc libro mysteriis vsum? Nonne potest fieri vt per *motum* intellexerit operationem ipsam, & per *spatium viginti quatuor horarum*, viginti quatuor literas seu Alphabetum? Itaq; verba, non vt sonant, sed mystico sensu acceptanda, neq; credendum, agens Physicum hîc agere in distans sine medio interposito, quod nescientibus & verba non intelligentibus planè videtur. Taceo enim, quòd non sit necesse, vt agens semper sit præsens passo secundum suam substãtiam siue *contactu suppositi*, sed sufficere, si virtualiter præsens sit passo seu *contactu virtutis*; Nihil dico de sympathiis & antipathiis; Prætereo illa, quæ contra hoc dictum Philosophicum nonnulli adferunt de Remora siue Eccheneide, & de Torpedine Piscibus, quorum hic, licet exiguus cor- *An Actio in distans.*

pore,

pore,ingentia tamen nauigia ita ſiſtit, vt interdum Nautæ penitus non poſſint progredi, aquâ interea minimè quieſcēte, vt refert Plinius lib. 31.cap.1.&alij communiter:Ille verò manus & brachia Piſcatorum obſtupeſcere & torpeſcere facit, vt tamen rete nō obſtupeſiat, teſte Ariſtotel. 9. de hiſt. animal. cap. 37. Sileo mirabilem Magnetis vim & virtutem, trahentis ferrum, non trahendo medium interiectum, vt docet quotidiana experientia; Tranſeo demùm, agens ſubinde fortius agere in paſſum remotum, quam in propinquum, vt patet ex igni, qui vehementius calefacit aquam exiſtentem in ſuperiore parte Vaſis quàm in fundo, imò, teſte Ariſtotele ſect. 15. problemate 4. & 8. fundus vaſis multò frigidior eſt, quàm ſuperior aqua, quæ tamen plus diſtat ab igni agente.

Hæc,inquam,omnia,tanquam parum ad hanc, quâ de agimus, Magiam facientia, miſſa facio, & probatæ virtutis ſummæque doctrinæ virum Trithemium tum in hoc tum in aliis prioribus libris vſum mediis natura-

tura-

turalibus fuiſſe, adeoq́ue nihil contra Phyſicas rationes egiſſe, quantumlibet etiam quibuſdam ſuſpectus videatur, conſtanter affirmo. Vt quid enim in hoc libro attulit numeros arithmeticos? Cur tam ſtudioſè diuidit *motum*, hoc eſt operationẽ, in *proprium, directũ, retrogadum, mixtũ; confuſum, &c?* Cur vult vti operantem *Encauſto?* Nonne iſta omnia media ſunt Phyſica & Naturalia? Sed, vt quid amplius dicã, credis ne Lector, eſſe contra rationem Phyſicam animi ſenſa indicari poſſe ſine verbis, ſine libris, & ſine nuntio amico abſenti? quænam illæ rationes? Ipſe ego experientiâ tibi oſtẽdam, quod per artem, quam ex Trithemio hauſi, poſſim indicare amico menſæ meæ aſſidenti vel adſtanti, quicquid voluerit, idq́; per triginta, quinquaginta vel centum, adeoque certa & præſcripta abs te verba, cui tamen amico, vel quiſquis ille ſit, nec loquar verbum, nec nuntium mittam, & quem, ſi volueris, nec etiam aſpiciam, idq́ue Phyſicè & naturaliter. Quid, quòd noctu facum oſten-

sione animi mei sensa ad integrum etiam milliare vel amplius, quantum quidem Visus ferri potest, significare possum, idq; non spacio solùm viginti quatuor horarum, sed vnico etiam quadrante? Quod si hoc fieri potest, quare non etiam illud? Contra quas rationes physicas pugnat? Sanè Trithemius ipse satis clarè se explicat, quo nimirū modo voluntas indicari possit *ad quantamcunque distantiam sine Nuncio & sine literis.* Nam distantiam illam locorum ita vult esse constitutam, vt ea sit tamen *sermone regulata*. Conceptum verò meum indicare possum *sine nuncio*, hoc est, *sciente*, sed arcana, quæ ferat prorsus *nesciente*, vt vult Trithemius ibidem, quod est verissimum & facillimum; *Et sine literis* intellige *visibilibus*, sed fortè *inuisibilibus*, nempe, vel genere *dermatico* vel *Hyphasmatico*, vel *Aleotico* (vt inferius docebit idem Trithemius) vel signo alio *hieroglyphico.* Neq; est, cur coniurationes istæ hoc in libro positæ, tibi sint suspectæ. Prorsus enim vti Coniurationibus

Inferius, quādo agit de vtilitatibus Polygraphiæ & Steganographiæ.

NB.

in

in prioribus libris vſus eſt ad velandum ſecretum, ita eodem modo vtitur & iſtis. Itaq; ſi liceret, ſaluo iudicio aliorum, meam de hoc libro ſententiam ferre, dicerē ſanè, cauſis & rationibus prioribus ſuffultus, totum iſtum librum tertium continere in ſe modum, mentis ſuæ arcanum detegendi amico, non quidem per literas apertas & viſibiles, ſed vel per numeros arithmeticos, qualia Orchemata numeralia pro literis plura habet Trithemius in libro ſuo Polygraphico, vel, quod magis crederem, per illos modos inuiſibiles, de quibus dicit in ſua Polygraphia loquens de Artrologiâ & dactylogiâ Bedanâ, his verbis: *Et quis veterum occultè ſcribendi modos exprimeret omnes? Alij enim familiares in miniſterio artis præpoſitæ bubones habebant Philophotos, alij Myſophotos alij vtroſque in practicâ vocârunt ex arte. Rurſus alij cognitas tranſpoſuêre literas Alphabeti communis, alij barbarorum ſub ſchemate proprios characteres ſibi confinxerunt, Rurſus item alii miniſterio literarum*

Iudicium de tertio libro Steganographiæ.

Philophotos, id eſt, lucis amator. Fit ex Alphabeto non tranſpoſito.

Myſophotos, id eſt, tenebrarum amator. Fit ex Alphabeto tranſpoſito & occulto.

Literæ visibiles & inuisibiles.

vtebantur visibilium, scribentes cum minio vel encausto communi, alii verò characteres arbitrio suo inuisibiles ad nutũ formauerunt. Modi verò characterum visibilium pro scriptura occulta nimis sunt multi ac penitus innumerabiles, quorum mentionem facere omnium, nec voluntatis est nostræ, nec virtutis. Inuisibilium autẽ tria sunt genera inter mortales hodie magis vsitata.

Literarum inuisibilium tria genera.

Dermaticũ.

Primũ nuncupatur Dermaticum, quo fit in dorso nunciorum scriptura quædam artificialis per loturam cuiusdam humoris dũtaxat visibilis, quam penetrare nemo sufficit, qui artis nescierit arcanum. Secundum verò Hyphasmaticum dicitur, quo rebus certis in panno scribitur, quod exsiccatum videri potest minimè, donec madefactum in aqua frigida cernatur. Tertium genus vocatur Aleoticum, quod est multiplex & varium, tam in forma quàm in materia, habetq; modos penè innumerabiles occultè scribẽdi. Eius autem scriptura fit in charta vel sine charta, cum nemilua & cala, cum raphocam lapolce, aliisq;

Hyphasmaticum.

Aleoticum. Hæc scribendi genera exemplis illustrat clarißimus vir Adolphus à Glauburg, Patricius Francofordiensis, in libro Polygraphico.

aliisq; rebus diuersis. Scribuntur item literæ ac variis modis absconduntur & locis, & sub race tabulata, sub rosi rilacubior, in leopi, in necoslas, in ceocali, locubat, in ratera, in lispilia, & aliis similibus penè infinitis, &c. NB. *Attentè lege, qui ista legere cum fructu desideras.*

Ecce, Lector, quàm multis modis mentis tuæ conceptum possis nunciare amico absenti, etiam sine literis, atq; ipso nesciente qui officium gerit nunciantis, quod fortasse voluit Trithemius, dum in hoc libro vult literas posse mitti *sine nuncio*, id quod etiam supra monuimus. Atq; hinc Trithemius in dicto libro tertio, de vario motu planetarũ, & interpretatione tabularum, fermè ad finem, vult vti *operantem Encausto*, non *communi*, quale antea loquens de literis visibilibus retulit, *sed ad hoc*, vt ait, *nostro modo præparato.* Esse verò ἐγκαυστικὴν siue Encausticen genus picturæ, quod adhibito igni fiebat, coloribus scilicet adustis, & cera igni resolutâ, Calepinus ex Apulio & Plinio refert. Hinc Trithemius ait in Epistola ad Bostium, cui, quid steganographia doceat, scribit his verbis;

bis; quam epistolam inferius totam referemus: *Secundus Liber* (planè puto esse hunc tertium. Nam octo libros hac de re inchoârat, quos nunc, mutato consilio, ad quatuor redigit) *multa mirabiliora continebit. Per ignem videlicet* (ecce per ignem) *in hac arte possum mētis meæ conceptū notum facere artem meam scienti, ad quantamcunq; distantiam, ad centum milliaria, vel plura, securè sine verbis, sine scriptis, sine signis, per quemcunque nuncium, qui si comprehensus in via fuerit, si interrogatus etiam per tormenta durißima, nihil potest fateri de nuncio meo, quia nihil sibi penitus constat de illo. Quicquid occurrat, nuncium meum semper manebit occultum, nec omnes totius mundi homines si simul essent congregati, possent illud vestigare virtute naturali, &c.* Vide infra in epistola ad Bostium. Atque hoc super tertio libro Steganographico Iudicium esto.

Tertius liber Steganographiæ imperfectus.

Quod si quis dixerit, librum istum ab authore imperfectum & mancum posteritati relictum, adeoq́ue mirum non esse, si ad eius

eius intelligentiam, absente præsertim Claui, peruenire nequeamus, is re vera vt non præter rem, ita neq; præter mentem Trithemij hoc dixerit. Nam ipse Trithemius ad Rogerium Sicambrũ, qui titulos lucubrationum Trithemianarum petierat, inter alia ita scribit: *Magnum post hæc & nimis arduum opus Steganographicum mirabilis adinuentionis in octo libros partiendum scribere sum adorsus; cuius primum quidem librũ & secundum ad finem vsque perduxi: Tertium verò mancum & reliquos omnes dimisi vsq; in hunc diem omnino sepultos, multiplici consideratione persuasus, cùm & labor sit magnus, & forsitan retributio parua. Maneat ergo imperfectũ sicut iacet, donec aliud persuadeat vtilitas.* Idem fermè dicit in Epistola ad Nicolaum Phorcẽsem, & alibi passim in suis Epistolis ad familiares. Et reuera, quàm fuerit fluctuans, & multiplici consideratione *persuasus*, ne facile prodire in publicum pateretur opus Steganographicum, non solùm inferius ex præfatione Polygra- *Anceps Trithemius de editione suæ Steganographiæ.*

phicâ

phicâ ad Maximilianum Cæsarem; sed vel maximè ex Epistola ad Ioannem Capellerium Mathematicum Parisiensem constat cui ita scribit: *Steganographiam verò meam, cuius primos duos libros in Colonia vidisti nescio si vnquã in lucem editurus sum, trium intuitu rationum. Prima ratio, quæ me ab eius editione retrahit, est futuri consideratio & timor verisimilis mali, quod per abusum prauorum hominum contingere posset, cum nostris inuentis, mali, non minus vterentur ad malum, quàm boni ad bonum. Secunda est maximi laboris intentio & paruæ mercedis retributio. Nam, vt vidisti, opus est arduum & acutissimæ speculationis, quod sine labore maximo nequeat consummari. Et quæ tanti laboris retributio, nisi auri forsitan pondus modicum, quod transitorium est, & ob id à Christiano monacho potiùs contemnendum? Pro mercede temporali nunquam mihi fuit animus laborandi, qui me vocatũ in vineam Regis cõspicio sempiterni. Tertia verò causa est, indoctæ plebis æstimatio, quâ omne, quod*

non intelligunt, malis artibus adscribunt. Nihil adhuc scripsi, de quo meritò quispiam possit admirari, nihil feci stupendum, & tamen vulgi opinionem patior, dum MAGVM *me plerique arbitrantur, asseuerantes me suscitâsse mortuos, euocâsse ab inferis dæmones, prædixisse futura, furesque reduxisse carminibus & ligasse Latrones. Quæ omnia* CONFICTA *&* EMENTITA *nec feci vnquam nec cogitaui, &c.* Et paulò post: *Quid putas de me opinabitur stulta hominum indoctorum futura temeritas, cùm Steganographiam in lucem produxero, quæ talia de me cōfinxit mendacia, cùm nihil adhuc viderit arcani? Quamuis non magnifacio hæc garrulamenta imperitorum conscientiæ testimonio cōtentus: dare tamen occasionem suspicionis malæ, quantum fuerit poßibile, non intendo, &c.*

Ecce quàm fuerit mens conscia recti, & quàm sibi timuerit bonus Trithemius, ne quempiam suo hoc opere, præsertim indoctos & imperitos, offendat, qui de tam bonis & sanctis studiis audent sinistrum ferre

iudicium, quæ tamen intellectu minimè prehenderunt. Sed iam ad vtilitates horum librorum transeamus.

Vtilitates librorum Polygraphicorum & Steganographicorum.

Sanè, quæ vtilitates & commoda ex hoc scribendi genere rectè vsurpato prouenire possint, Trithemius ipse in sua præfatione polygraphiæ præfixâ ad Maximilianũ Imperatorem perpulchrè, licet ex parte obscurè, docet. Et licet vtilitates illas plerasque ad Polygraphiam referat, possunt tamen, & ad Steganographiam non incommodè referri. Prima ergo, inquit Trithemius, vtilitas est, quòd consummata huius operis intelligentia modum indigenti dat facilem, pro mentis tuæ arcanum tutò, secretè, ac sine aliqua suspicione quorumcunque intuentium notum faciendi artis industriam scienti, quàm latissimè fuerit opus ad quamlibet locorum distantiam sermone regulatã. Quod latet in his, Steganographiæ opus eruit, quæ nec literas nec nuncium requirit arcana, quæ ferat sciẽtem. Rem aliter quàm est, ne capias. Secunda vtilitas est, quod ministe-

Prima Vtilitas.

Secunda.

nisterio huius operis in parui temporis ſpacio, hominem latini ſermonis ignarũ, modò literas tantùm legere ac ſcribere nouerit ſub linguâ maternâ, docebis ſub latina lingua vt volueris ornatè vel concinnè ſcribere, omniaque voluntatis ſuæ arcana myſteria celare, abſcondere, artemq́; ſcienti quàm placuerit, latiſſimè nunciare tutò, ſecretè, & abſque ſuſpicione. Iterum præmoneo, ne aliter nos intelligas pollicitos, quàm pollicemur. Tertia vtilitas, quod Romani ſermonis imperitum, non ſolùm in paucis docebis horis quod pollicemur ſcribere ac legere ſed etiam intelligere, ſi prudenter munus officij adhibueris, quod non ſine rationabili cauſa nos duximus reſeruandum. Scribet enim artis nouæ diſcipulus quam non nouerat linguam, & latinum ſermonem ſub inſtitutione regulatâ compoſitum, intelliget, interpretabiturq́; ſi iuſſeris, ipſe de verbo ſufficienter ad verbum. denique ad omnes mundi res atque negotia hæc inſtitutio poteſt ampliari. Quemadmodum iſta fieri *Tertia.*

poterint, si quis ex me scire voluerit, in primis talem se præstare meminerit, vt accipere mereatur. Non enim omnia debentur omnibus, sed alter alteri est præferendus.
Quarta. Quarta vtilitas est quòd per ampliationem similitudinis rei acceptæ, omnia ista in quãlibet possunt linguam extendi, reducto instituente binario ad vnitatem. Quod tamẽ haud passim quilibet hominum potest, sed ille tantùm, quem, Deo præueniente suâ gratiâ speciali, ars & natura dignificârunt.
Quinta. Quinta vtilitas, quòd imitatione similitudinis communicare possumus artem inuẽtionis nostræ scienti quæcunq; mentis nostræ arcana, quantumcunq; volueris abundè, multipliciter & latissimè, variis modis, qui ab alio nullo sciri poterunt vel notari. Datur isthic multiplex sine voce locutio, per quam tutò, securè, latissimè, omni suspicione remotâ, mentis nostræ conceptiones vniuersas, quantumlibet arduas, scientibus artem plenissimè indicare poterimus. Et hæc inuentio miranda progressiones habet
innu-

innumerabiles omniumque mysteriorum capaces. Sexta vtilitas est, quod per intelligentiam huius operis quamlibet metathesim siue transpositionem literarum regulatam inuenire poteris, easque nihilominus sic formare, quod solis noscentibus artem, & alteri penitus nulli subseruiant in mundo. Et magna vis est metatheseos formæ simul & operationis, quæ & plures habet modos, & multipliciter variatur. Septima vtilitas est, quod per intelligentiam huius voluminis maxima datur facultas cupientibus ad ampliandã sine labore memoriam, quotiens minutiarum semina debitis gradibus collocantur. Omnia propter causam bonitatis latent arcanis verborum atque figurarum inuoluta, quæ si quis intelligere plenius optauerit, reuocet in mentem quoniam labor improbus omnia vincit. Mihi etenim satis fuerit, artis inuenisse principia, modumque tradidisse scribendi symbolicè rudem, & ex proposito informem. Nam vt cultiora nostra formarentur inuenta nec

Sexta.

Septima.

NB.

tempus erat, nec ratio, ne mel nauſeantibus vomitum, aut veritas odium pareret indignantibus. Omne tempus ſuis appreciandũ eſt meritis, & porci non ſunt vnionibus exornandi, nec pretioſis onuſtãdi margaritis. Importuna ſunt omnia, quæ moribus & tempori non concordant mortalium quibus ingeruntur. Multa fuerunt ingenia hominum nobiliſſima temporibus alienis, & plura inueniuntur noua quotidie fermè temporibus non propriis.

Quid egregio Velificatori Bartholo ſub Innocẽtio Papâ Octauo conduxit nauticæ artis miranda inuentio, quam in quodam libello venalem ducatis centum millibus pollicetur, cum nec ipſe Pontifex ſummus, nec Veneti, nec Ianuenſes, quibus rem ſuam propoſuit emendam, pro modico ſaltem cum illo dignarentur conuenire? Menſibus enim triginta, nauem arte ſuâ in medio maris poſſe ſeruare illæſam, reſarcire fractam, atq; proiecta quæque in profundum ſine periculo reuocare promiſit. Sed nemo

curauit. Nec me fugit, multos cum Nasone ingenio periisse suo. Satius est igitur scientię ponere modum, quàm sine fructu se odio & detractioni exponere multorum, quibus familiarius est scientiam quamlibet contemnere, quàm didicisse. Hæc Polygraphicus Auctor de vtilitatibus Polygraphiæ & Steganographiæ.

Sed prodi tandem, Trithemi, prodi & tuam causam à tanta labe, tamq; atroci iniuria Vindex ipse defendito. Reuerendissimus & Doctissimus Vir Ioãnes Trithemius viuus adhuc & antequam sæpè nominatũ opus Steganographiæ publicæ luci daret, cepit quorundam inuidorũ seu potius imperitorum hominum, præsertim cuiusdam Bouilli dentibus adeò morderi, vt etiam in sui defensionem apologeticum ediderit (quod vtinam præ manibus esset. nam ad hanc apologeticam defensionem non parum faceret) & opus illud Steganographicum omninò tenebris mandare decreuerit. Rem totam sic narrat Trithemius in præfatione

Trithemius ipse se defendit.

Apologia Ioannis Trithemij in Carolum Bouillum, ea, quæ nõ intellexit, temerè calumniantem.

tione Polygraphica ad Maxilianum Cæſarem: Ad memorati, inquit, Principis & domini Electoris, Philippi Comitis Palatini, Bauariæque Ducis, inſtantiam, ego Ioannes Trithemius, nunc Abbas monaſterij S. Iacobi apud VVirciburg, tunc verò D. Martini præſulis in Spanheim Moguntinæ diœceſis, octo myſteriorum libros in Steganographia ſcribere cepi. Me autem in tertio iam libro eiuſdem operis lucubrationem continuante, res contigit, quàm breuiter, ſi potero, ſum dicturus. Anno dominicæ Natiuitatis Milleſimo Quadringenteſimo nonageſimo nono, Indictione Romanorum ſecundâ, ſciſcitanti per Epiſtolam Arnoldo Boſtio Carmelita Gandauẽſis Oppidi, quid noui ederem, quibuſue ſtudiis occuparer, alterâ Palmarm die per mercatores vt amico reſcripſi, me habere ſub incude nouum & mirãdum Steganographiæ opus, & quid in ſingulis contineretur libris, per ordinem reſeraui, his verbis: In manibus iam habeo grande Opus, quod ſi vnquam fuerit publicatum,

Verba Trithemij.

Ex epiſtola ad Bollium.

catum, quod absit, totus mundus mirabitur, cuius primi libri titulus est: STEGANOGRAPHIA. Erunt autem quatuor libri, quilibet ad minus centum capitulis distinguetur. Incepi hoc opus ad instantiam vnius magni Principis, quem nominare nõ opus est. Quæris, quid hoc opus docet? Maxima docet, omnibusque nescientibus stupenda & incredibilia, quę à seculo nunquam sunt audita. Primus enim liber continet plusquã centum modos occultè scribẽdi, quicquid velis sine omni suspicione, sine literarum transpositione, sine omni timore, ita vt non sit homo in Mundo, qui naturali industriâ scire vel suspicari quidẽ possit, quid in meis literis contineatur, præter eum, qui artem nouit ex me, vel ex eo, quem ego docuero. Verba sunt plana & familiaria, omni suspicione carentia, sed intentionem meam nemo sine arte percipere poterit in æternum, quantumcunq; sit doctus, & est res verè stupenda. Secundus liber multò mirabiliora continebit, per ignem videlicet in hac arte

Hanc epistolam refert Adolphus à Glauburg, Patricius Francofordiensis in libro Polygraphico.

possum mentis meę conceptum notum facere artem meam scienti ad quantamcunque distantiam, ad centum miliaria vel plura securè sine verbis, sine scriptis, sine signis, per quemcunque Nuncium, qui si comprehēsus in via fuerit, si interrogatus etiam per tormenta durissima, nihil potest fateri de nuncio meo, quia nihil sibi penitus constat de illo; quicquid occurrat nuncium meum semper manebit occultum, nec omnes totius mundi homines, si simul essent congregati, possent illud vestigare virtute naturali, &c. Voluntatem quoque meam indicare possum sedenti in carcere artē scienti etiam longè absens, quantumcunq; custodiatur, etiamsi tribus miliaribus sub terra sederet. Et hęc omnia latissimè & vniuersaliter, quādo & quotiescunque voluero possum *Naturaliter sine aliqua superstitione vel adiutorio spirituum quorumcunque*. Mira sunt, fateor, sed audi mirabiliora. Tertius liber docet artem, per quam possum hominem idiotam, scientem tantùm linguam mater-

Tanta pollicetur Trithemius.

nam,

nam, qui nunquam nouit verbum Latini ſermonis, in duabus horis docere, ſcribere, legere & intelligere latinum ſatis ornatè & diſertè quantumcunq; voluerit, ita vt quicunque viderint eius literas, laudent verba, intelligant Latina compoſita. Quartus liber continet multa ſtupenda experimenta, *ſed purè naturalia*. Mentem videlicet meam indicare poſſum ſciēti artem meam inter edendum vel ſedendum cum aliis, ſine verbis, ſine nutibus quàm latiſſimè voluero, etiam inter loquendum, prædicandum, ludendum in organo vel cātandum, ſine impedimento actionis alterius cuiuſcunque, ita vt prædicando bona & ſancta, indicem, non verbis, non ſignis, non nutibus, cuicunque ſcienti latiſſimè quicquid voluero, etiam clauſis oculis, & alia multa quartus liber continebit arcana, quæ non ſunt in publicum proferēda. Mirantur hæc omnes qui audiunt, è quibus multi ſunt Viri Nobiles atque Doctiſſimi, exiſtimantes iſta aut eſſe impoſſibilia, aut penitus ſuper-

naturalia. His ego tibiq́ue reſpondeo, quod multis reſpondi, multa naturaliter eſſe poſſibilia, quæ neſcientibus vires naturæ impoſſibilia, vel etiam ſupernaturalia vidẽtur.

Proteſtatio Trithemij.

Et ecce coram Deo meo loquor, qui omnia nouit, quòd ea, quæ prædixi, miranda multò ſunt excellentiora, profundiora & maiora, quàm ego ſcribere, aut tu credere poſſis, & tamen *omnia ſunt purè naturalia ſine deceptione aliquâ, ſine ſuperſtitione, ſine magicâ arte, ſine inuocatione, ſeu miniſterio quorumcunque ſpirituum.* Hæc ideò dixerim, vt ſi fortè aliquando rumor ad te peruenerit, me aut ſcire aut poſſe miranda, non me Magum dico exiſtimares, ſed Philoſophũ. Nam quod Alberto Magno, profundiſſimo rerũ naturalium ſcrutatori contigit, vt propter miranda, quæ occultâ virtute naturæ operatus eſt, Magus à vulgo ſit habitus, mihi ſum certus, ſimiliter contingere poſſe. Ecce coram Deo quia non mentior, neminem iſta adhuc docui, quamuis multi promittentes magna, ſæpè rogârint, præter vnum

Prin-

Principem, cui ſcribo, quem de poſſibilitate artis manifeſto argumento feci certiorem: nec decet iſta alios ſcire, quàm Principes, alioquin multa per ea fierent mala, traditiones, deceptiones, fornicationes, & alia quæcunque vellent homines mali. Sed benè vtentes arte, multa per eam bona Reip. facere poſſent. Poſſum autem iſta omnia docere in omni linguâ totius mũdi, quam nunquam audiui. Hæc tibi Boſti propterea ſignificare volui, ne me crederes otioſum, &c. Verùm (pergit Trithemius) priuſquàm hæc Epiſtola mea perueniſſet Gandauum, Boſtius in diebus Paſchalibus è vita migrauit ad Chriſtum. Cuius loci P. Prior literas accepit, aperuit, legit, promiſſorumq; nouitate (vt reor) attonitus, multis aliis rogantibus legendas & reſcribendas communicauit. Hinc eſt factum, quod ipſa Epiſtola mea breui tempore per totam penè Germaniam & Galliam diuulgata, ſæpiuſque à pluribus reſcripta, multos etiam doctiſſimos Viros conuertit, in ſtuporem & admirationem, vſq; adeò, vt

NB.

Finis epiſtolæ.

Pergit Trithemius.

quid cum veritate sentire deberent, de me hæsitarent. Ex his fuêre nonnulli, qui meas in dictâ Epistolâ pollicitationes constanter asseuerarent friuolas, impossibiles atque mendaces, & à me inanis gloriæ causâ impudenter excogitatas. Alij verò dicebant: Magna & admiranda pollicetur iste Abbas Trithemius, quæ si potest, non aliter quàm dæmonum ministerio potest, cùm naturæ metas procul videantur excedere. Si verò non potest quis eum dubitabit esse mendacem, & ab omnibus Viris bonis & doctis meritò refutãdum? Sed absit procul vtrumque à me, quoniam naturalia promisi. Omnium verò incognita mea temerè iudicantium, maximè temerarius & iniquissimus rerum æstimator tandem prorupit in medium, Carolus Bouillus, natione Picardus, qui cùm superioribus partibus Alsatiæ peragratis, ad me gratiâ hospitij venisset in Spãheim per Treuiros rediturus in Galliam, quâ poteram humanitate, ipsum tractaui, & omnia hospitalitatis beneficia, quamdiu mecum

Varia iudicia hominum de Trithemio.

mecum fuit, hilari vultu exhibui. Cumque, vt fieri solet inter amicos maximè literarum studiosos, omnia mea gratissimo hospiti exhibuissem videnda, cū aliis se obtulit etiam memoratū opus Steganographiæ, necdum eo tempore consummatum. Vidit Bouillus, & obiter legit, mente aliunde occupatus se adinuētum mirari dixit, laudauit, nec, quo intelligeretur modo, curauit. Vnde cùm non peteret intelligentiæ Clauem, nihil eorum quæ continebātur ipsa lucubratione nostra, meruit audire vel percipere. Reuersus post hæc in Galliam, malum nobis pro bono reddidit, & Christianæ fœdus amicitiæ turpiter violauit. Interrogatus enim per dominum Germanum de Ganay, communem amicum, postea Episcopum Aurelianensem, quid apud me reperisset vidissetque in Spanheim, falsa pro veris, mendacia pro beneficiis rescripsit, damnans & temerè iudicans ea, quæ comprehendere intellectu minimè valebat. Nam cùm doctrinæ sibi palmam inuidiâ & mēdacio crederet

Bouilli in Trithemium malignitas.

deret fore conferendam, Epistolam ad memoratum Virum doctissimū, falsitate, mendaciis, iniuriis & cōtumeliis multis plenam rescripsit, in quâ nō intellectæ Steganographiæ mentionem faciens, me prauis artibus deditum, Magum, Necromanticum falsò, mendaciter, & nimis iniuriosè temerariâ præsumptione proclamat. Cuius mendacissimis iniuriis & blasphemiis, Deo miserante, breui taliter sum responsurus, quò intelligat omnis posteritas, & me innocētem, & Bouillum impium, crudelem & temerarium esse in hâc parte mendacem: *Constanter affirmo, veraciter dico, & confidenter in animam meam iuro, cum dæmonibus, prauis ac perniciosis, magicis vel necromanticis artibus me nullum vnquam habuisse commercium, sed omnia & singula, quæ vel scripsi vel scripturum me sum pollicitus, pura esse, sana, naturalia, & Christianæ fidei in nullo penitus aduersa. Vnde non vereor mea promissa coram Viris bonis & doctis, quando & quotiens opus fuerit, dare examini, quorum determi-*

Trithemius contra Bouillum se tuetur.

Protestatio Trithemij.

terminationi, nullatenus intendo reluctari. Quòd hâc Bouilanæ temeritatis historiam huic præfationi meæ interposui, causa rationabilis fuit, vt intelligant omnes maturo factum consilio, quòd hactenus manet in tenebris opus Steganographię sepultum, nō quòd temeraria Bouilli iudicia metuam, sed ne causam pluribus videar dare similibus de me similia suspicandi. Enimuerò quantum ad me attinet, mallem æmulos meos placare silentio, quàm literis irritare, vel scripturis ad insaniam prouocare. Satius enim iudicaui, omnia mirabiliter inuenta perpetuo damnare silentio, quàm magicæ vel necromanticæ pernitiosæ superstitionis notam, falsâ etiam hominum æstimatione incurrere. Lateat ergo Steganographia in tenebris, nec fiat Bouillanæ societati mendaci communis, quæ de rebus iudicare consueuit incognitis, & deprauare famam boni Viri sola libidine prauitatis. Veruntamen cohortantibus amicis, vt cum Bouillo intelligant æmuli nostri, quàm temeratam &

Cunctatio Trithemij in Stenographia edenda.

Trithemius statuerat Steganographiam premere ad deuitandas calumnias.

ementitam nobis iniuriam fecerit (manente ſuis in terminis Steganographiâ) ſubiectum opus, quod Polygraphiam nuncupamus, per ſex libros diſtinctum, in lucem edere conſentimus. Legant qui volunt, & ſine ſtomacho legant hoc volumen amici, cuius cùm latentia myſteria intellexerint omnia, ipſi abſque inuidia ſint Iudices, naturalia ſint an ſuperſtitioſa. Scio enim & certus ſum, omnia eſſe ſincera, pura, naturalia & ab omni ſtudio ſuperſtitionis malæ remota. Quotiens autem ſermo præcedit obſcurior, ea fit ratione, ne gladio defenſionis veſanus abuteretur ad interitum, quem animo & mente ſanus ad ſui defert munimentum. Nihil tamen propterea in eâ continetur mali, cùm bonis etiam rebus in malum abutantur peruerſi. Quiſquis autem hanc editionem noſtram condemnare præſumpſerit, ipſe ſibi cōſcius eſt & teſtis, quòd eam nūquam veraciter intellexit. Cælantur ſub ænigmatibus myſteria, ne bacuceis fiant bubonum arcana quomodolibet manifeſta.

ſta. Si quem hæc ſcire delectat, remotâ procul inuidiâ lector accedat. *Sum enim Chriſtianus, ſum Presbyter, ſub normâ diui P. Benedicti & monachus; Chriſtum diligo, & qua poſſum ſinceritate mētis deuotus ſemper adoro. nulla mihi ſunt, nulla fuerunt, & protectore Deo nulla erunt cum dæmonibus commerciâ, nulla in magicis, necromanticis ſeu profanis artibus ſtudia, nullæ occupationes, nulla documenta. Qui de me aliter ſentit, malè ſentit, iniuriam facit, & apertum Bouilli mendacium defendit.* *Proteſtatio Trithemij.*

Item cap. 32. ſeu vltimo libri primi Steganographiæ, circa finem inquit: Magna ſiquidem hujus artis myſteria non niſi à ſtudioſiſſimis Viris penetrari poſſunt, illis videlicet quos amor ſecretorū & natura promoueat ad perſcrutandum, & qui deſiderio ſcientiæ conſequendæ nullum ſubire laborem honeſtum & poſſibilem recuſent. Homines autem pigri obtuſique ingenio, & quos nec amor incēdit ad ſtudium ſecretorum ſapientiæ, nec natura iuuat, cùm hanc *Quinam apti ad ſecreta Trithemia perſcrutāda.*

noſtræ adinuentionis artem ſecretiſſimam intelligere nequiuerint, non nobis imputandum, ſed ſuæ potius ſocordiæ, pigritiæ, & malitiæ adſcribendum intelligant, quippe qui aut voluptatibus carnis mundialibuſq́; curis immerſum habentes ingenium, his perluſtrandis cùm diligentia vacare nequeunt, aut ſe iam ſapiẽtes aut doctiſſimos arbitrantes, noſtras compoſitiones tãquam indignas ſuis lectionibus contemnunt. Aderunt etiam nonnulli ita priſtinis alieniſq́; traditionibus conſiſtere aſſueti, vt quicquid in illis non didicerint, aut impoſſibile aut ſuperſtitioſum arbitrentur. Nihil iis ad huius profundæ artis ſcientiam ineptius, qui aut nolunt aut nequeunt altiſſima eius ſpeculari. Cæterùm eos qui & apti & voluntarij ſunt ſtudere in hac arte (ſi qui futuri ſunt) vt proficere poſſint, in fine huius libri paucis admonere ſtatuimus. Cùm primis monendi ſunt, quatenus artem ipſam ſemper teneant occultam, ne prauorum manus & notitiam penetret, qui multa & execranda

ſcelera

ſcelera per ipſam facerent. Nam etſi ars ipſa per ſe veraciter ſit bona, tamen eius practica non minus ad malum per impios, quàm ad bonum conduceret per bonos. Maneat ergo inter bonos ſecretum, quod noceret inter malos publicatum. Nec tamē ſcientiam iſtam boni propterea debebunt contemnere, quia malis ad malum proficit, ſicut nec gladium ſpernit, qui hominem proſternit. Ne autem hoc magnum ſecretum, inquit, in prooemio ad clauem Steganographiæ, in aures imperitorum aut prauorum hominū deueniat, *Lector quicunque futurus es, per nomen* DEI יהוה *ineffabile, ac per ſanguinem domini noſtri* JESV CHRISTI *Saluatoris fidelium animarum, moneo, rogo, & adiuro, vt hanc ſcribendi ſcientiam nulli pandas indigno, impudico, carnali, ſeni malitioſo*, quoniam multa mala per eam fieri poterunt inter homines, adulteria, fornicationes, homicidia, & traditiones, ſi, quod abſit, manifeſtata fuerit. Nam ſicut bonus & honeſtus homo voluntatis ſuę ſecretum alteri ar-

Cupit Trithemius suā artem non temere propatori.

tem ſcienti quoties neceſſarium fuerit, pro vtilitate priuatâ vel communi, ſecurè abſq; aliquâ ſuſpicione cuiuſcunque notificare poteſt & exprimere; ſic peruerſus, impudicus, & carnali amore cæcatus, voluptatis ſuę conſentaneæ perſonæ quantumcunq; impudicè, turpiter & libidinosè ſuum malum deſiderium per honeſta, pudica & ſancta verba, determinando locum, tempus & modum conueniendi, quàm latiſſimè potuerit abſque ſuſpicione aliqua ſignificare.

Cur Trithemius Steganographiam ſuam diuulgârit?

Sed obiiciat mihi, Aliquis, inquit Trithemius ibidem paulò ante finem, diceret: Si hãc tuam ſcientiam volebas eſſe occultam, cur eam literis commendare voluiſti? Huic ego, ſi reſpõdendum fuerit, dico, quia optimo Principi hanc occultare ſcientiam nec debui nec potui, per quam clientes ſuos, de quorum ſum ego numero, à multis periculis valeat, ſi caſus acciderit, liberare. Item in præfatione libri ſecundi Steganographiæ, inquit: Sed cum denuo ſpirituum mentionem ſim habiturus, rurſus mihi reor eſſe

præ-

præfandum; *Nihil in hac arte nostra haberi friuolum, nihil Euangelicæ traditioni, aut Catholicæ fidei contrarium, nihil omninò tradi superstitiosum.* Omnia enim quæ vel in præcedente volumine diximus, vel in sequentibus dicturi sumus, naturalibus, licitis & honestis sunt subnixa principiis, solisque peregrinis institutionibus velatū mysterium, & verba nominibus inuoluta spirituum lectorem requirunt eruditum. Vtimur enim ministerio spiritus ad velandum secretum, quod noceret reprobis publicatum, &c.

Optimè dicis, Trithemi, optimè tuam causam agis, optimè te non tantùm à mordaci Bouillo, sed etiam ab omni maleuola lingua, aut præsente aut futura defendis. Sed quid postremò in proœmio ad librum primum Steganographiæ dicas, audiamus.

Et ne quis, inquit Trithemius, huius Operis Lector futurus cum in processu sæpe offenderit nomina, officia, ordines, differentias, proprietates, orationes & quaslibet

alias operationes ſpirituum, per quorum intelligentias hæc ſecreta huius ſcientiæ omnia clauduntur & aperiuntur, me Necromanticum & Magum, vel cum dæmonibus pactum contraxiſſe, vel qualibet alia ſuperſtitione vſum vel vtentem credat vel exiſtimet, neceſſarium duxi & opportunum, famam & nomen meum à tantâ labe, iniuriâ, culpâ & maculâ ſolemni proteſtatione in hoc prologo cum veritate vendicando

Solennis Trithemij proteſtatio.

præſeruare. *Dico ergo, & coram omnipotenti Deo, quem nihil penitus latere poteſt, & coram* IESV CHRISTO *vnigenito filio eius, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos in veritate dico, iuro & proteſtor: Omnia & ſingula, quæ in hoc opere dixi vel dicturus ſum, omneſq; huius ſcientiæ vel artis proprietates, modi, figuræ, operationes, traditiones, receptiones, formationes, adinuentiones, inſtitutiones, mutationes, alterationes; & vniuerſa quæ ad eius ſpeculationem, inuentionem, conſecutionem, operationem & practicam, vel in parte vel in toto pertinent, & omnia quæ in*

hoc

hoc nostro volumine continentur, veris, Catholicis & naturalibus principiis innitũtur, fiuntq́ omnia & singula cum Deo, cum bona conscientiâ, sine iniuriâ Christianæ fidei, cum integritate Ecclesiasticæ traditionis, sine superstitione quacunque, sine idololatriâ, sine omni pacto malignorũ spirituum explicito vel implicito; sine suffumigatione, adoratione, veneratione, cultu, sacrificio, oblatione dæmonum, & sine omni culpa vel peccato tam veniali quàm mortali, fiuntq́ omnia & singula cum veritate, rectitudine, sinceritate & puritate. Vt huius adinuentionis scientia & practica ad bonũ vsum non dedeceat Virum sapientem, Christianum bonum atq́ fidelem. Nam & ego Christianus sum, & monasticæ cõuersationi voluntariè addictus, cupioq́ nõ aliter viuere & conuersari, quàm verum deceat Christianum & Monachum sub regula D. Patris Benedicti professum, ipsamq́ fidem Catholicam, secũdum traditionem S. Romanæ Ecclesiæ suscepi à cunabulis, Baptizatus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti,

quam cum ipsa & vniuersali Christianorum Ecclesia teneo, credo, & q̃ diu vixero, cũ Dei auxilio semp inuiolatam firmiter seruãs, corde, ore & opere tenebo, nec vnq̃ ab ipsa deuiare quacunq; occasione intendo. Procul ergo sit à me aut discere aut docere aliqd, qꝺ sit Christianæ fidei & puritati contrarium, sanctis moribus noxium, aut regulari proposito quomodolibet aduersum. Deum timeo & in eius cultũ iuraui, à quo nec viuus, nec, vt confido, mortuus separabor. Hanc protestationem meam non sine causa toti huic operi nostro præposui, propterea qꝺ nouerim plures esse futuros, qui, cùm ea, quæ scripsimus, intelligere nequeant, ad iniurias conuersi bona & sancta studia nostra malis artibus aut superstitiosis adinuentionibus sint concessuri. His cùm futuri sint, & omnibus quicunque hæc nostra synthemata sunt lecturi, attentè supplicamus, vt si hanc secretam traditionem nostram intellexerint, perpetuò seruẽt occultam, nec mysteria tam miranda transfundant in publicum. Si verò non intelle-

xerint (quod multis ſcimus futurũ) diſcant priùs quàm reprehendant. Enimuerò temerarium ſe Iudicem oſtendit, qui, priuſquàm cauſę veritatem agnouerit, profert de ea ſententiam. Diſcite prius hanc artem & poſtea iudicate, quam ſi nequiueritis intelligere, non ipſam, quia bona eſt, ſed obtuſa ingenia veſtra reprobate. Scio enim & certus ſum, neminē ſanæ mentis hoc opus noſtrum poſſe reprehendere, niſi ipſum contingat penitus ignorare. Eos autem quibus familiarius eſt ſapientiam ſpernere, quàm didiciſſe, nec opto nec vellem hæc myſtica noſtra penetrare. Hæc in ſui defenſionem Trithemius.

Audiſti credo, quiſquis Magiæ Trithemium ſuperſtitioſæ aut tacitè aut expreſsè incuſas, ſolemnem hanc eius & planè Catholico Viro dignam proteſtationem, audiſti defenſionem, audiſti quantum roget, quantum contendat, ne ipſum Magum aut Necromanticum vel vllis ſuperſtitionibus vſum crederes, quod vtiq; tam crebrò tam-

que ſollicitè non faceret, ſi prauis eiuſmodi artibus vnquam deditus fuiſſet. Nemo ergo mortuo iniuriam faciat, viuus quam fecit nemini. Cogitet quiſque omnia & ſingula à Trithemio obſcuriùs tradita, ob certas & ſæpe nominatas cauſas eſſe tradita, & caueat, ne cum Bouillo aliiſque hanc artem neſcientibus & temerè iam olim condemnantibus, iuſtam Trithemij cenſuram mereatur. Atque hæc quæ Trithemius ipſe in ſui defenſionem Vindex dicere habuit, attuliſſe ſufficiat. Ex laribus noſtris Clauſtralibus anno

1615.

FRAGMENTVM
EX LIBRO JOANNIS TRITHEMII OCTO QVÆSTIONVM AD MAXIMILIANVM CÆSAREM.

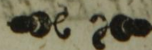

Ad Lectorem.

Dolet, amice Lector, admodum Reuerendus & doctissimus Pater, Ioannes Busæus, Societatis I E S V *Theologus, in epistola dedicatoria sui voluminis Trithemiani ad Reuerendissimum & Illustrissimum Principem, Archiepiscopum Moguntinum, sacri Romani Imperij per Germaniam Archicancellarium & Principem Electorem, &c. quod, licet per multas, easq́ue vicinas & remotas, sua alienaq́ue ope, excusserit Bibliothecas non potuerit tamen omnes nancisci Trithemij lucubrationes, quas vel ipse in Ecclesiasticorum scriptorũ Elencho, Chronicoq́ue Spanheimensi, & Epistolis, vel eius discipulus* I O A N N E S D V R A C L V S I V S *vno ante obitum eius anno in epistola ad Nicolaum Hamerium data, accuratè consignauit. Et certè dolendum maximè*

ximè est, tam multa & præclara Trithemij scripta vno quasi seculo ita esse abolita & iacere sepulta, vt eorum nec vllum quasi amplius vestigium superesse cernatur. Incidi tamen non ita pridem in fragmẽtum quoddam Trithemianum (quod ipsum propterea fragmentum appello, quia iniuria temporum totum non exstat) seu Responsiones ad octo quæstiones Cæsaris Maximiliani, quas etiam Ioannes Duraclusius Trithemij discipulus in catalogo librorum Trithemianorum retulerat; quod fragmentum quia rari & iucundi argumenti est, illudq; nec P. Busæus, qui opera Trithemii spiritualia sub vno volumine, nec ante illum Marquardus Freherus, Consiliarius Palatinus, qui opera Trithemii historica binis tomis comprehendit, suis voluminibus adiunxêre, tibi hîc, erudite Lector, ponere legendum discutiendumq; placuit, vt & illud ab interitu vindicarem, & te iucunda simul lectione afficerem.

Vale & fruere.

DE

DE REPROBIS ATQVE MALEFICIS.

Quæstio quinta.

Vinta serenissimæ celsitudinis tuæ quæstio fuit ista, Quare homines impij, mali & reprobi circa fidem, vt sunt illæ mulieres quas vulgò maleficas nuncupamus, spiritibus queant imperare malignis, cùm viri boni & fidei Christianę studiosissimi obseruatores, neq; bonis spiritibus imperare possint, nec semper malignis.

Ad hanc quæstionem ita me pridem memini respondisse. In omnibus diuinæ maiestatis operibus series & ordo pulchritudinis est inuiolabilis æquitatis, quo singula conuenienter disposita, in eo, quem acceperunt gradu perseuerant. Nam sine ordine proprio libertas arbitrij, quam creator *Imperium Maleficorũ in dæmonem vnde & quale.*

omnium dedit hominibus, nulla impellitur violentia poteſtatis, quo minus ſemper maneat in ordine, quem à principio creationis ſuæ homo primus accepit: vnde nemo bonus inter mortales, niſi propriæ conſilio voluntatis adiutus, per gratiam miſerentis Dei, & nemo malus, niſi ſuâ spontè gratia deſtitutus propter obſtaculum peccati, volũtatis autem rectitudine bonis ſpiritibus efficimur ſimiles, ſi pietatem fidei quam habemus in Chriſtum, ſanctis & neceſſariis operibus comprobemus. Et ſicuti bonæ voluntatis conſummatio bonos homines ſpiritibus pares facit angelicis, ita peruerſitas impiorum, eos ſimiles reddit dæmonibus. Vnde mali homines atque peruerſi quanto amplius malitia propriæ voluntatis deprauati fuerint, tanto fiunt dæmonibus affectu ſimiliores. Similitudine verò amicitiæ familiaritas introducitur, ex quâ paulatim confidentia minoris in maiorem naſcitur imperium ſiue ſit verum ſiue aſtutiâ ſimulatum. Prauorum itaque homi-

mi-

minum, si quod imperium esse videtur in dæmones, ex magnitudine prauitatis oritur, quando videlicet affectus eorum vsque adeò deprauatur, quòd concurrentium sibi dæmonum malitiam volũtate reprobâ vel superant vel æquant. Non enim sunt dæmones omnes malitia vel intelligẽtia pares, sed est alius alio multum & astutior agilitate intelligendi, & deprauatâ affectione longè deterior. Nam qui labentes è sedibus altis terræ magis coniuncti, cauernas, speluncasq; inhabitant, cæteris profectò sunt obtusiores, vsq; adeò quòd & gladios metuant, & virgas, minisque moueri videntur territantium hominum: quemadmodum in his cõtueri licet, quos energumenos appellamus. Dæmones autem qui magis remoti commorantur à terra, & subtilioris sunt naturæ, & rarius conueniunt hominibus: homines verò malitia pleni quanto magis in voluntatis peruersitate profecerint, tanto fiunt similiores dæmonibus, à quibus in familiaritatem admissi, iam deinceps effici-

untur audaces, accipiuntque super dæmones quorum familiaritate vtuntur, imperium non violentæ potestatis, sed fictæ simulationis. Dæmones enim, vt eos homines quos semel in deditionem acceperunt, voluntarios in eorum prauitate cõtineant, simulata se dominatione motos libenter se illis subiiciunt, & quòd sponte faciunt, quasi compellantur ad obedientiam fingunt. Nemo quippe verum super dæmones imperium consequitur, nisi quem fides in Dominum nostrum IESVM CHRISTVM per sanctitatis meritum fecerit Deo acceptabilem & amicum. Sic enim de verè credentibus in Dominum IESVM scriptura dicit: Et eis dedit potestatem super omnia dęmonia. Imperant ergo dæmonibus homines mali, quos illis maleuolentia similes, similitudo familiares, & familiaritas proprios fecit atq; subiectos. Quemadmodum si magno Principi (quod fieri sæpe contingit) seruorum quispiam humili natus loco diuturnâ familiaritate cõiunctus imperare dicatur, à quo

totum

totum quod postulauerit, sine contradictione assequitur; vt magis ipse dominum regere, quàm ab eo regi videatur: Iuxta hanc similitudinem homines mali & reprobi qui à dæmonibus in eorum admittuntur familiaritatem, & fiunt protractiore confidentiâ multum audaces, accipiuntq; simulatum in illos, ne dicam familiare imperium, quod prauissimæ voluntatis similitudine meruerunt. Vnde quicquid à dæmonibus sibi ex compacto implicito vel explicito concurrentibus expostulauerint, accipiunt: nisi quoties ordinatione diuinâ prohibiti, præstare nequeunt quod petitur. Nec tamen passim reprobis & malis ita concurrunt omnibus, sed illis duntaxat cum quibus interueniente compacto aliquo fœdera inierunt, vt sunt maleficæ mulieres, quæ homagium præstitêre diabolo: & inuocatores illi dæmonum, quos vsitato vocabulo necromanticos vulgus nuncupat. Duo sunt genera hominum, qui dæmonibus imperare licitè possunt. Primum quidem illorum est

hominum, qui merito ſanctitatis Deo dilecti poteſtatem ab ipſo conculcandi caput antiqui ſerpentis acceperunt, quales in ecclesia primitiua fuerunt Apoſtoli, eorumq; ſequaces atq; diſcipuli, de quibus in ſancto Euangelio Dominus loquitur: in nomine meo dæmonia eiicient, & quia ſerpentes
Exorcistæ. tollent. Secundum verò genus eorum eſt hominum, quibus ratione ordinis in eccleſia Dei conceditur, vt dæmones de hominū corporibus accepti poteſtate miniſterij depellant. Et hoc miniſterium exorciſtis in eccleſia Dei committitur, quando videlicet à Pontifice ordinantur. Rurſus ſunt duo genera hominum, qui dæmonibus imperare cupiunt, quod quam illicitè preſumant iniquiſſimis conditionibus oſtendunt. Primū genus pernicioſiſſimū eſt maleficarum: quę pacta ineunt cum dæmonibus & profeſſione ſolemni præmiſſa in ius proprietatis perpetuumque obſequium dæmonum alicui ſemetipſas tradunt. Quanta mala hoc pernicioſiſſimum genus hominū faciat in imperio

perio tuo, nemo eſt, Sapiētiſſime Cæſar, qui poſſit exprimere. Nam Deum in primis fidemq́ue Chriſti, & ſacrum baptiſma negantes, ſe mente & corpore dęmonibus offerūt, homines & iumenta ſuis maleficiis infirmant, lædunt & occidunt. Non eſt morbus quem (permittente Deo) non poſſint inducere: quia cum ſe dæmonibus in obſeruatione compacti fœderis famulatrices exhibent, illorum comparatione quicquid voluerint audent. Vnde non ſunt vſpiam tolerandæ, ſed potius in loco omni funditùs exterminādæ omnium Creatore Deo ſic præcipiente: Maleficos non patieris viuere. Maleficarum aliæ carminibus dæmones aduocant, aliæ precationibus & ſacrificiis eos alliciunt, reliquæ nefandis rebus & cæremoniis eos prouocantes in adiutorium impietatis ſuæ trahunt. Mirandum igitur non eſt, quod maleficæ dæmonibus imperare videātur, quibus pietate peruerſæ voluntatis factæ ſunt ſimiles, & mutuâ conuerſatione in malum humani generis concordes. Secun-
dum

dum genus prauorum hominum dæmonibus imperare volentium illorum est, quos vulgò Necromanticos appellamus, qui artes profitentur execrationibus plenas, quibus pollicentur se dæmones in circulũ posse conuocare, vel in chrystallum siue vas aliud inclusos palàm visibiles ostendere. Hi perniciosissimi homines pleni mendacio & superstitionibus tanta committunt mala, quãta bonus nemo posset excogitare. Nam vt in obsequium sibi dæmones alliciant, sacrificiis turpissimis plerunq; vtuntur, & expressum cum eis ineunt pactum: multos variosque libellos circumferunt spurcitiis, impietate, ac mendacio plenos, veterumq; Philosophorum & Sapientum nominibus fallaciter inscriptos, quorum exhibitione incautos & curiosos plures decipiunt, & in foueam dæmonum secum trahũt. Promittũt magna & penitus incredibilia, quorum auditione homines in admirationem mendaciter suspendunt. Annulis, pentaculis, imaginibus, exorcismis & cõiurationibus,

dicunt

dicũt se dæmones posse coartare malignos, vt in circulo vel in crystallo seu alio receptaculo visibiles appareant, & ad omnia interrogata distinctè respondeant. Hoc omnes quidem promittunt, sed paucissimi nostris temporibus inueniuntur, quibus maligni spiritus etiam malis per hunc modum obediant, Deo id iustissima ratione nõ permittente, ne curiositas hominum ad nouitates prona, contemptâ religione Christi, suffragia in necessitate postularet à dæmonibus. Omnes autem quibus maligni spiritus aduocati coniurationibus necromãticorum obediunt, in eorum consortium per pactũ explicitum vel implicitũ sine dubio transierunt: reliquorum verò maior est numerus, quibus obedire maligni spiritus despiciunt, quamuis in profanis se necromanticorum artibus omni tempore non vereantur occupare. Et quia nostris maximè temporibus abundare cœpit iniquitas, & refriguit charitas multorum, isti maledicti ac mendacissimi homines nimium inualuerunt: & quã-

uis contemnantur à dæmonibus; nihilominus in ſuis pernicioſis dogmatibus perſeuerantes multos decipiunt. Crede mihi Cæſar, quoniam hoc mendaciſſimum genus hominum ſacro imperio tuo valde eſt pernitioſum, & ideò non minus quàm maleficarum ſcaturigo penitus exterminādum. pollicentur magna, & mentiuntur omnia. Enimuerò cuncta quæ in libris eorum promittuntur, vana ſunt & mentita: & nihil præſtant credentibus aliud, quàm dolos, fraudes & ſubtiliſſimas deceptiones. Quòd ſi quando videntur exhibere promiſſa, non aliter quàm dæmonum id fieri cooperatione manifeſtum ſit omnibus, à quorum cōſortio non minus eſt fugiendum quàm à ſęuiſſimis inferni cruciatibus. Occurrunt enim plerunq; his necromanticis operationibus dæmones, & vt inuocatores ſuos in ceptâ perfidiâ pertinaces contineant, eis ſi poſſunt rogata præſtant: aliquando verò coniurationibus inuocati comparere deſpiciunt, & nihilominus inuocantium ſe

Pernitioſum genus hominum maleficorum.

men-

mentes abduxerunt. Eſt & aliud genus hominum non minus fatuum quàm ſuperſtitioſum, illorum videlicet, qui nullum volunt cum dæmonibus habere cõmertium, & nihilominus rebus vtuntur in operationibus vanis dæmonibus appropriatis, & ob id penitus illicitis. Putant enim characteribus magnam & occultam ineſſe virtutem, & ideò varios cõtra fidem Chriſti committunt errores: verùm, quia nõ eſt huius temporis eorum recenſere veſaniam, propoſitũ noſtrum proſequamur. Quare autem boni & iuſti homines ſuper dæmones non conſequãtur imperium, breuiter eſt dicendum. *Characteres magici à Trithemio damnati.*

Quemadmodum ſimilitudo voluntatum, homines malos & impios pares facit eſſe dæmonibus, ita bonos & iuſtos diſſimilitudo voluntatum eis reddit omnino contrarios: inter contrarios verò atque diſſimiles nulla poteſt eſſe familiaritas, ſed repugnantia potius cõtinua verſatur & odium. Vbi autem nulla reperitur ſimilitudine voluntatum contracta familiaritas, neq; con- *Boni dæmonibus exoſi non familiares.*

ſidentia poteſt eſſe vnius ad alium, neq; mutuus in operatione mirabilium concurſus. Nec, tu Cæſar glorioſe, homo cùm ſis, hominũ moderator magnus & Princeps, quempiam tibi familiarem admittis moribus tibi omninò contrarium atque diſſimilem, & tuæ voluntati iugiter reluctantem. Viri autem boni & recti quia prauiſſimæ voluntati dæmonum ſemper obnituntur, nequaquam in eorũ poſſunt tranſire conſortium, quibus nec volunt nec conſentiunt eſſe familiares, ſed eorum totis viribus refugiunt & deteſtantur occurſum, & ideò fictum illud de quo dictum eſt, in eos non aſſequuntur imperium. Nuſquam enim tuta familiaritas, quam voluntatum ſimilitudo nulla præceſſit: nec poteſt inter contrarios eſſe concordia, nec inter diſpares voluntate cõſtat amicitia: nec tamen omnibus malis & reprobis paſſim dæmones obediunt, ſed illis duntaxat, quibus confœderantur pactis & obſequiis, & quos aliter nequeunt habere fideles inuocati libenter occurrunt, licet

ſe

ſe compelli mentiantur. Mirandum itaque non eſt, optime Cæſar, quod maligni ſpiritus prauis atque peruerſis nonnunquam videntur obtemperare hominibus, quos, ſicut diximus, & maleuolentia ſimiles & pernicies in genus humanum fecit eſſe cōcordes. Sed procul ſit ab omni Chriſtiano, praua ſimilitudine voluntatis velle imperare dæmonibus: quoniam ſi quis in hac vita malignorū ſpirituum habere conſortium cœperit, in futuro cum eis ſine fine ardebit. Sed quare boni & iuſti homines imperare ſanctis Dei angelis nequeunt, in quorum ſimilitudinem bonæ voluntatis tranſierunt? Puto, ex prædictis facilè quæſtionis huius daretur ſolutio, ſi differentia intellectuum ad memoriam reuocetur. Quamuis enim plures in Eccleſia Dei ſint homines conſtituti, quorum iuſtitia multis proficit ad ſalutem: pauciſſimi tamen vſque adeò noſtris temporibus proficiunt, vt propter ſanctitatis meritum vel metuendi ſint dęmonibus, vel in conſortium familiaritatis recipiantur

ab angelis. Hinc fit quòd homines nostræ tempestatis neque malignis spiritibus merito sanctitatis imperant, neque sanctis Angelis familiares esse merentur: si qui verò in illum sanctitatis gradum profecerint, quo miracula facientes in Ecclesia, quemadmodum sancti quondam profecerunt, iam potenter & imperare dæmonibus possunt, & familiare beatorum spirituum habere consortium. Certum est enim, quòd sancti & Deo dilecti homines in primitiua Christianorum Ecclesia maiora quondam bonorũ operatione spirituum beneficia præstitêre mortalibus, quàm prauorum hominum impietas maleficia dæmonum ministerio vnquam inferre potuisset. Multa enim potest miranda precatibus, quisquis Dei cultor verus, similis euaserit Angelis sanctis.

DE

DE POTESTATE MALEFICARVM,

Quæstio sexta.

SExta, inuictissimæ Maiestatis tuæ quæstio fuit, Vnde potestas hæc tanta maleficis, quâ patrare tam multa, varia & miranda possunt etiam in vnâ horâ, qualia vel quanta nullus bonorum facere posset in omni vita sua.

Ad hanc quæstionem si breuiter voluerimus respõdere, necessariò dicemus, quòd omnis potestas à domino Deo est, sine quo nihil potest omnis creatura. Dicit enim in sancto Euangelio Christus: sine me nihil potestis facere. Vnde manifestum est, quòd omnis potestas faciendi aliquid hominibus à domino Deo, & non aliunde conceditur, siue bonum homines, siue malum operentur: hinc sanctissimus Præsul Augustinus dicit, Voluntas Dei est prima & summa causa omnium corporalium specierũ ac motionum, nihilque fit in ista totius creaturæ amplissi-

Vnde potestas maleficorum ad mira patranda.

plissima & immensa Rep. visibiliter, quod non de interiori, inuisibili atq; intelligibili aula summi Imperatoris aut iubeatur, aut promittatur, secundum ineffabilem iustitiam præmiorum atque pœnarum. Vnde non est dubitandum Cæsar, quòd potestas illa maleficarum, in qua mirandos (cooperatione dæmonum) horrendosque producunt effectus à domino Deo cõcedatur, cuius voluntati nemo potest resistere, & sine cuius influxu nec manũ homo potest mouere. Concludunt enim sancti doctores, quòd neque dæmones, neq; maleficæ quicquam facere possunt, siue hominem lædere siue iumentum, nisi omnipotens Deus velit, consentiat, potestatemque concedat, vt faciant quod iam peruersâ voluntate decreuerunt. Nisi Deus consentiat & velit, nihil potest omnis creatura: alioquin si fieri aliquid eo nõ volente & consentiente posset, sequeretur necessariô Deum esse infirmum, qui prohibere non posset, quod fieri inuitus permittere cogeretur. Sed quoniam omnis homo,

homo, in quantum creatura est, à Deo dependet, nihil potest agere sine illius voluntate, à quo & velle habet & posse: Quicquid igitur maleficæ faciũt, Deo fit permittente, sine cuius volũtate nihil possunt: quia vt possint quod volunt, nisi Deus concesserit, neque à se, neq; à dæmonibus consequerentur. Omnis itaq; potestas à domino Deo est, in quo & sunt omnia, & mouentur, sicut in prima rerũ oĩum causa: quoniam à quo libertatem arbitrij accepimus, ab ipso etiam posse quod volumus habemus. Sed cùm maleficarum sit multum confusus intellectus, non arte humanâ perpetrãt mala quæ faciunt, sed cooperatione dæmonum: quos & naturâ subtiles, ita & experientia longa fecit ad producendũ miranda veloces. Non enim causantur mirandi effectus maleficarũ ab huiusmodi mediis, quibus vtuntur ad maleficandum, vt sunt capita mortuorum, bufones, serpentes, characteres, imagines & his similia, sed ab instituente hæc signa diabolo: qui cùm sit superbissimus, Deo cupit

in omnibus videri comparandus. Enimuerò quemadmodum omnipotẽs Deus quædam in Ecclesia sua sacramẽta instituit, quæ dignè ministrantibus ipso assistente salutarem designant & producunt effectum, ipso qui instituit operante salutem: ita & diabolus qui nihil plus appetit quã æstimari Deo æqualis, quædam signa tãquam sacramenta instituit, quibus inuocatus ab his quibus confœderatus pactis operator malignus assistit: & quoties Deus permiserit, quod rogatur malum efficit: si non permiserit ille, nihil omnino facit. Omnium siquidem effectuum necromanticorum & maleficarum operator diabolus est, qui per applicationẽ mediorum, quæ prius ipse instituit, in materiam subiectam opus producit optatum: aliquando realiter, aliquando solùm apparenter. Mulieres autem maleficæ quæ iam voluntate deprauatâ, & cõsensu in consortium dæmonum per pacta transierunt, notas quasdam & signa symbolica ab ipsis recipiunt quibus aduocati mox dęmones occur-

currunt. Nihil in his pernitiosis operationibus dæmonũ fortius stultâ credulitate maleficarum, quæ pactis augetur & votis: quoniam quanto vel dæmonibus, vel eorum signis firmiorem adhibuerint fidem, tanto velociorem assequuntur ipsis cooperãtibus operationem. Voluntatis enim maleficarum nimis truculenta deprauatio eas quodam modo cõuertit in furorem, quo mentem præoccupante mox dæmones se furentibus applicãt & effectum petitionis pactis inuitati & signis, Deo permittente insanientibus præstant. Simile namque Plato recitauit in lib. de furore poëtico dicens: Quẽadmodum bacchantes fœminæ mente nõ sanæ, mel & lac ex fluminibus hauriunt, mente autem sanæ haurire nequeunt. Id autem efficit eorum animus in consortium dæmonis mali extra se raptus. Exploratum habemus, maleficas in fluminibus concitatis hausisse butyrum temporibus, quòd aliter fieri quàm dæmonis ministerio nullatenus potest. Simili modo in odium traductæ

alicuius vel hominis vel iumenti ſuſpirantes interitum grauiſſimo agitantur furore, nihil aliud quàm vindictam in animo cogitantes: res capiunt ad maleficium ſibi notas & familiares, inuocant dæmones, oſtendunt ſigna ab illis inſtituta, ſimul & characteres: & quod propriâ virtute perficere nequeunt, illorum miniſterio conſequuntur. Alius verò qui non eſt dæmonibus pacto & deditione ſubiectus, etiamſi res conuenientes ad maleficium nouerit, ſimul & modū operandi: quamuis exhibeat ſigna, raró tamen effectum conſequitur, propterea quod inter familiares dæmonū non habetur. Vſque adeò quippe diabolus elatus ſuperbia Eccleſiam Chriſti æmulatur, vt quemadmodum non ordinatus Chriſti corpus non poteſt conficere, quantumlibet verba conſecrationis proferat: ſic etiam dæmon, quātumuis inuocanti, & ſigna ſiue characteres oſtendenti, quem pacto ſibi non nouit ſubiectum, aut nunquam aut raró concurrit. Nam ſi omnibus ſe inuocātibus ſine pactis

paſſim

paſſim interpoſitis occurreret, non tot maleficas ſibi proprietatis iure dicatas poſſideret. Hinc eſt quod multi profanis artibus dediti, dæmones ad circulum, ad ſpeculum ſiue ad quælibet alia receptacula horrendis coniurationibus conuocare laborãtes, nullum conſequuntur effectum: quoniam aut Dei obſtat imperium, aut diabolus cõtemnit curioſum hominem ſibi homagio non dicatum. Tria etenim requiruntur ad maleficium, ſine quibus nullum conſtat eſſe perpetratum. Animo furens ac deprauata voluntate malefica, cooperatio quoque familiaris diabolica, & ante omnia permiſſio diuina; quia ſi vnum iſtorum non concurrerit, maleficium perpetrare nõ poterit. Nam ſi Deus non permitteret, nec diabolus quicquã nec malefica poſſet. Et ſi diabolus prauæ mulieris voluntati non occurreret, nullum illa maleficium perpetraret. Rurſum ſi malefica defuerit, diabolus maleficium nullatenus conſummabit. Vtitur enim voluntate furẽtis maleficæ diabolus tanquam

artifex instrumento ad operãdum sine quo non posset inferre maleficium. Et sicuti dæmones in potestate acumineq; subtilitatis ab inuicem differunt: ita maleficarum potestas non est in omnibus vnâ, sed in singulis, prout dæmonibus concurrunt natura subtilioribus vel grossioribus diuersa. Multa enim sunt genera dæmonum, & certis inter se gradibus distant, ratione locorum, in quæ cadentes à principio sunt detrusi.

De variis studiis & affectibus dæmonum vide etiam Cassianum collat. 7. cap. 32.

Primum quidem genus dęmonum appellatur igneum quod circa superiorẽ peruagatur aërem, nec vnquam ante iudicij diem ad inferiora demergitur, sed continuè sub regionibus permanẽtes Lunaribus nullum habent cum hominibus in terra commertium. Quod verò sub Luna permaneãt, S. testatur Augustinus in opere de agone Christiano sic dicens: *Dæmones non habitant in cælo vbi sol & stellæ sunt, sed omnes sub regione Lunari versantur.* Hinc motus (vt reor) Apuleius dæmonia dixit animalia esse ignita, propterea quòd Aristoteles confirmauit,

mauit, in fornacibus ardentibus quædam animalia parua sæpius visa volitâsse pennulis apta, quæ totum æuum suum diuersantur in igne quoniam cum igne oriuntur & cum eo extinguuntur, & ad suum vnde venerant locum euanescentes redeunt. Nulla sunt eis cum maleficiis consortia, quoniam cum demorentur in igne, propter subtilitatem suam nō possunt corpus induere grossum siue aëreum.

Non possunt forte diuini iudicij vinclis coërciti, quod possunt ex natura.

Secundum genus aëreum dicitur, quod in aëre oberrans nobis propinquo commoratur. Hi quidē possunt ad inferiora descendere, & assumptis de crassiore aëre corporibus, quandoque visibiles hominibus apparere. Aëra, permittente Deo, sæpius turbant, tonitrua & tempestates cōcitant, & omnes simul in perniciem humani generis conspirant: more hominum affectionibus mouētur passionū, superbiâ maximè & inuidiâ, tanguntúrq; perturbationibus continuis: & nec solito vestiuntur corpore, nec vno consistunt loco: Neque vnam omnes formam

mam habent, ſed plurimas, eaſque ſæpius mutant, ſecūdum varietatem affectionum, quibus vel occurrunt maleficarum carminibus euocati, vel impulſi perturbatione ad nocendum. Habent enim omninò violentum & furioſum morem turbationibus plenum, vnde vehementer malefacti & perturbati repentinas plurimum machinātur inſidias: & dum ſuas agūt incurſiones, partim latêre volunt, partim inferunt violentiam. Maleficæ horum dæmonum cooperatione ſuffultæ tanto ſunt ad maleficādum potentiores, quanto ſuperiorem ex eorum ordine concurrētem fuerint aſſecutæ. In vita S. Antonij D. Athanaſius aërem plenum dixit eſſe dæmonibus, quod Mercurius antea dixerat termaximus, nullam videlicet mundi partem dæmonum præſentia deſtitutam. Sanctus quoq; Præſul Ambroſius dicit: Plenus eſt mūdus ſanctarum virtutū, quia plenus eſt nequitiarum. Vnde Platonici dæmones in aëre volantes in modum denſiſſimæ niuis ignitæ, cupientibus tradidêre viſibiles,

biles, si aliquandiu versus cælum sole splendente irreuerberatis oculis, continuauerint obtutus. Sed nescio an in aëre caussetur obiectum ex consistentia reali, vel certè oculorum motus interclusus repræsentet imagines falsas, non sine detrimento sensus tamē leui, promissorum cepi experimentum.

Tertium verò genus dæmonum terrestrium dicimus, quos prolapsos è cælo in terram pro suis demeritis minimè dubitamus. De his sanctissimus præsul & martyr Christi Theophorus quondam Ignatius in Epistola quadam ita scripsit ad Ephesios: Nihil melius est quā pacem habere, in qua omne telum euacuatur aëreorum simul & terrestrium spirituum. Ex his autem dæmonibus alij versantur in syluis atque nemoribus, qui venatoribus ponunt insidias, alij verò patulis degunt campis, qui nocte oberrare faciunt itinerantes: nonnulli commorantur in locis abditis atque cauernis, reliqui cæteris minus furiosi & perturbati demorari cum hominibus in obscuro dele-

ctantur. Non vno ducuntur affectu, sed vario, quoniam alij sunt aliis minus deprauati quanquam omnes sint malis turbationibus pleni. Ex his quidam solis gaudent illusionibus territare homines, alij prędictionibus futurorum in admirationem sui trahere cupiunt audientes. Nonnulli verò ad hoc summo conatu laborant, vt homines irrationabili furore turbatos, aut melancholia furentes terreant, lædant vel occidant: quod experientia sæpius factum agnouimus. Hinc sanctus Ioannes Chrysostomus in tertio lib. de prouident. ad Stagyrium monachum dicit: Omni actione diabolicâ potentior est ad nocendum mœroris magnitudo: quia dæmon quoscunque superat, per mœrorem superat. Eum si auferas nihil à dęmone quisquam lædi poterit. Hoc autem dæmonum genus rarò est maleficis familiare, propter inconstantiam affectionum, & leuitatem qua territare multos gaudent potiùs, quàm vnius mulierculæ subesse imperio. Commorantur tamen interdum, vt pollicentur

vesanis in vitro vel in chrystallo siue in speculo, & carminibus concitati responsa dant mulieribus: & si quis venturus eis malè dixisset, in via prænuntiant. Et hoc maleficarum genus multum aliquoties differt à reliquis: quoniam quod illæ maleficio reddunt infirmum, istæ curare pollicentur: verùm quia maleficium vt plurimùm repellunt maleficio, earum accessus interdicitur ab Ecclesia omni Christiano.

Quartum genus dæmonum nuncupatur aquaticum, quoniam se humoribus immergens circa lacus & fluuios habitat, ira plenum, turbatum, inquietum & fraudulentum, quod in mari tempestates cõcitat, nauigiaq; demergens in profundum, multis vitam aufert in aquis. Et isti dæmones quoties assumũt corpus visibile, in sexu frequentius apparent fæmineo: & in masculino rarius videntur, propterea quod in locis versantur humidis, & molliorem vitæ ductum sequuntur, nec vile schema facilè cæterorum consuetudine possunt assumere.

Vnde Naiadas Nereidasque aquarum nymphas nõ masculino sexu, sed fœminino dudum nominauit antiquitas. A nostris autem aquaticę mulieres, id est, Wasserfrawen/ communi vocabulo dicũtur. Qui verò habitant in locis ſiccioribus & ſubaridis quoties hominibus corporaliter apparent, viſibiles in viros ſe transformant. Diuerſarum quoque ſpecies aſſumunt beſtiarum, prout variis tanguntur affectionibus. Sancti autem angeli quoniam affectione nunquam variantur, vniformiter ſemper apparent in forma virili. Nuſquam enim legimus ſcriptũ, quod bonus ſpiritus in forma ſit viſus muliebri aut beſtiæ cuiuſcunque, ſed ſemper in ſpecie virili. At verò ſæpius viſi ſunt dæmones circa flumina & fontes in ſpecie mulierum, aliquando choriſantes, aliquando capillos more fœminarum explicantes: nonnunquã verò cum hominibus loquentes, & varias ludificationes exercentes. Et hoc genus dæmonum non conſueuit cum maleficis habere commertium.

Quin-

Quintum genus ſubterraneum dicitur quod in ſpeluncis & cauernis, montiumq; remotis concauitatibus demoratur. Et iſti dæmones affectione ſunt peſſimi, eoſq; inuadunt maximè, qui puteos & metalla fodiunt, & qui theſauros in terra latentes quærunt, in perniciem humani generis paratiſſimi. Hiatus efficiunt terrę, ventoſque flammiuomos ſuſcitant, & fundamenta ædificiorum concutiunt. Noctibus aliquando de montibus turmatim egreſſi mirādas ſtupendaſq; in campis ducunt choreas, & quaſi vnius ducis metuentes imperium, ſubitò euaneſcunt ad ſignum, & ad ſua diuerticula reuertuntur. Interdum nolarum inter eos auditur ſonitus, & ſe nonnunquam ſpiritus eſſe hominum, vitâ defunctorum mentiūtur. Nihil magis quęrunt quàm metum hominum & admirationem. Vnde habemus compertum, quòd ſimpliciores hominum quoſdam nonnunquā in ſua latibula montium duxerunt ſtupenda mirantibus oſtendētes ſpectacula, & quaſi beatorum ibi ſint

mansiones, amicos se viuorum mẽtiuntur. Ex his quoque dæmonibus quidam incubones sunt thesaurorũ, quos auaritia mortalium abscondit in terram, & ne rursus in vsus perueniant hominum, eos subducunt, furantur, & custodiunt, & quandoq; de loco in locum transponunt. Et hoc genus dæmonum cum maleficis mulieribus nullum consueuit habere commertium.

Sextum verò dæmonum genus appellatur lucifugum, propterea quòd lucem maximè horrent & detestantur: quia nec diebus vnquam apparent, nec alio modo corpus quàm de nocte possunt assumere. Hoc est negotium quod in tenebris perambulat, genus dæmonum imperscrutabile, ac penitùs tenebrosum, passionibusque frigidis agitatum, malitiosum, inquietum & perturbatum, quod occurrentes homines, nocturnis violenter comprimit horis, sæpiusque (Deo permittẽte) aut flatu quosdam interficit, aut contactu. Maleficis non conuenit hoc genus dæmonum, neque carmi-

nibus

nibus arctari poteſt, quia & lucem fugit, voces hominum ſimulq; omnem tumultum. Aëreum maximè ad maleficia fœminarum conſueuit occurrere, quoniam cæteris eſt omnibus magis ſubtile, & audaciſſimæ temeritatis. Terreſtrium quoque nonnullis maleficis, vt eſt dictum, ſubſeruiunt, qui tamen inferiori gradu habiti, maiora illa maleficia inducere minimè poſſunt. Conſtat igitur manifeſtè, quòd tota poteſtas maleficarum in qua tam miranda faciunt, dæmonibus à domino Deo limitata conceditur: & quādo ille nō permittit, nihil operantur.

DE PERMISSIONE DIVINA.

Quæſtio ſeptima.

SEptima Quæſtio, Sereniſſimæ Maieſtatis tuæ, iſta fuit; Quare Deus, cū ſit iuſtus & vindex malorum, tanta maleficia in perniciem humani generis fieri permittit, quibus non ſolum peccatores, ſed etiam innocentes multi pereunt grauiter

Cur Deus tot mala ac maleficia permittat.

ter cruciati. Ad hanc quæstionem taliter me dudum coram Maiestate tua constitutum memini respondisse. Optimus Deus, iustus & rectus, pius & misericors, qcqd permittit, iustè permittit: quoniam iustus est, & nõ est apud illum iniquitas, sed oĩa in verò iudicio quæ fiunt aut facit, aut permittit. Cum ergo quæritur, quare Deus mala fieri permittat: respõdemus, ideò permittit, quia iustus est. Num videatur Maiestati tuæ ô Cæsar, quam dedimus absurda responsio, quoniam diuinę bonitati non præiudicat vllatenus, quod mala fieri iustissima ratione permittit: potius autem præiudicaret, si mala in præsenti mundo fieri non permitteret. Enimuerò si non permitteret fieri mala, iam homo peccare non posset, esset certè impeccabilis, quòd eius naturæ non conuenit, cui ab initio liberum arbitrium conditor omnium dedit. Homo etenim creatura cùm sit, & non creator, est necessariò tam ad bonum conuertibilis, quàm ad malum, cuius esse dependet à summo creaturarum Opifice

omni-

omnium, quemadmodum à causa sui esse omne causatum. Creare verò soli Deo relictum est, qui est incorruptibilis & sempiternus: corruptibile autem omne necessariò deficit, conseruatur autem bonitate creatoris, quamdiu causæ influentiam non amittit. Vnde fieri nec potuit nec decuit, quod homo ex conditione suæ naturæ crearetur impeccabilis, quo solus gaudet naturaliter opifex omnium Deus, qui est incommutabilis & sempiternus. Quoties verò confertur homini vt peccare non posse videatur, nec libertas arbitrij tollitur, nec possibilitas simpliciter aufertur, sed voluntas in bono confirmatur. Et quotiescunque hoc donum confertur creaturæ, munus est gratiæ, non naturæ. Dicit enim scriptura: Deus ab initio creauit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui. Nam propriè loquendo esse nõ potest, vt homo mortalis in originali displicentia conceptus, & liberum habeat arbitrium, & non possit committere peccatum. Dicit enim sanctissimus præsul Augustinus:

Prima libertas voluntatis erat, posse nõ peccare: nouissima erit in gloria multò magis, non posse peccare. Itaque si homo peccare non posset, propriæ voluntatis suæ dominium non haberet. Vnde quamuis Omnipotens Deus peccatum non velit, peccare tamen homines & malum facere iustè permittit, quatenus libertate arbitrij permanẽte, & virtus boni operis meritum, & prauitas volũtaria recipiat, quod fecerit malum. Nemo enim aut benè facit, aut peccat inuitus. Iustè igitur omnipotens Deus peccare & malum facere homines permittit, quibus à principio libertatẽ arbitrij concessit. Sunt autem multæ rationes à sanctis Doctoribus dudum assignatæ, quare Omnipotens maleficia tanta fieri per dæmonum cooperationem permittat, quarum ordine necessariò breuiter faciemus mentionem.

Prima est, vt diuinæ manifestetur excellentia maiestatis, qui solus est incommutabilis, & supra omnem longè positionem. Omnis autẽ creatura mutabilis ad incommuta-

mutabilem creatorem nullam habet comparationem. Vnde in Numeris legitur: Non est Deus quasi homo vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur. In Esaia quoque dicitur: Deus fidelis absq; iniquitate iustus & rectus. In libro etiam Tobiæ scribitur, Iustus es domine, & omnia iudicia tua vera sunt, & omnes viæ tuæ misericordia, veritas & iudicium. Et in libro S. Iob legimus: Absit à Deo impietas, & ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias singulorum restituet eis. Omnis igitur homo qui suam ignorantiam & infirmitatem rectè intelligit, quam sit comparatus ad creatorem suum, patenter agnoscit. Iustè namq; Deus permittit peccare hominem, quo & libertas continuetur arbitrij, excellentiaq; hominibus innotescat magni Dei.

Secunda ratio est, vt imperscrutabilis Dei sapientia, innotescat mortalibus, quæ nouit ex nostris malis elicere bonum, cùm vnius peccatum alterius facit esse meritum ad virtutis incrementum. Nam si malum

fieri non permitteret, quis noſtrum intelligeret bonum? Facit enim Deus bonum & ordinat, mala verò non facit, ſed ab impiis facta ne inordinatè veniant ipſe diſponit. Neque malitia hominum Dei voluntatem impedit, neque poteſt homo quicquam quod Deus non permittit.

Tertia verò cauſa eſt, quòd omnipotens fieri maleficia permittit, vt manifeſtet ſuam clementiſſimam bonitatem in eos qui peccauerunt & egerunt pœnitentiam: quam nullatenus poſſet oſtendere, ſi creaturam non permitteret peccare. Nam ſi nullus eſſet peccator, nec Deus poſſet eſſe miſerator. Sed quoniam in multis offendimus omnes, vbique Deus inuenit quod remittat: vbique Deus occurrit, in quo ſuam miſericordiam pius conditor oſtendat. Vnde ſanctus præſul Auguſtinus: Si leuis morbus eſſet, contemneretur medicus, non quæreretur, morbus non finiretur. ideo vbi abundauit peccatum, abundauit & gratia, quæ ſola diſcernit redemptos à perditis, quos in vnum coaceruat

ceruat massa perditionis, ab origine ducta creationis. Est ergo misericordia Domini super omnia opera eius.

Quarta verò ratio diuinæ permissionis est, vt iustitia creatoris in eòs declaretur, qui peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam: quoniam si omnes benefacerent, & nemo peccaret, nihil haberet Dei iustitia quòd puniret. Vt ergo iustitia locum habeat, diuina permissione creatura peccat. Iustus enim est dominus, qui reddet vnicuique secundum opera voluntatis suæ.

Quinta ratio est dignitas conditionis humanæ: quia si Deus non permitteret peccare hominē, brutis videretur deterior, quæ nulla impellente violentia naturę motibus liberè vtuntur. Nam etsi ratione bruta careant, liberum tamen naturæ motum habent quem sequuntur: in quorum comparatione homo videretur inferioris conditionis, si liberum non haberet arbitrium voluntatis. Permisit autem homini Deus voluntatem liberam, cui nec reges imperant, nec principes.

Sexta ratio eſt, laus meriti conſtantiæ humanæ virtutis, quando iuſtum virũ propterea laudamus: quia cùm potuiſſet tranſgredi, non eſt tranſgreſſus, ſed gratia Dei adiuuante in bonæ voluntatis conſtantia permanſit.

Septima ratio, quare omnipotens Deus permittat dæmones tanta maleficia intercurſu maleficarum facere, eſt, vt illi qui contemptâ veritate delectantur mendacio, per inuentorem mẽdacij diabolum ſeducti penitùs decipiantur. Dignum eſt enim vt incantatores atq; maleficæ, qui ſalutaria Chriſti documenta ſequi deſpiciunt, à dæmonibus decepti omnes ad inferos demergantur in æternum puniendi. Suffragium à dæmonibus totius humani generis hoſtibus expetunt, & ſaluatorem mundi, quem ſolum adorare debuerant, contemnunt. Iuſtum eſt enim, vt is qui veritatem ſpontaneâ voluntate deſerens, adhæret mendacio, in interitum à diabolo præcipitetur.

Octaua cauſa eſt, manifeſtatio diuinæ

pote-

potestatis, cuius potentia & virtus est super omnem creaturam. Enimuerò cùm Deus omnipotens aliquando magna permittit diabolo & parua quædam denegat, quam sit infirmus humani generis hostis, & diuinæ maiestati subiectus in omnibus manifestat. Nihil enim à se ipso potest diabolus, sed omnia quæ facit, Deo permittẽte facit. Causa igitur omnium prima, propter quam omnipotens Deus fieri maleficia permittit, iustitia est, qua libertatem quam creaturæ semel à principio contulit, ordine inuiolabili custodit. Verùm quia potestas creaturæ omnis à suo Creatore dependentis restricta est & limitata, nec diabolũ omne quod vult posse manifestum est, nec hominem voluntate quantumlibet deprauatum. Voluntas quidem est libera, sed potestas certis & necessariis gradibus limitata. Quoniam quidẽ si dæmones possent omne quod volunt, nihil tutum in humanis permaneret, sed labefactarent omnia. Ligatam verò potestatem dæmonum historia sancti Iob manife-
sto

ſto demonſtrat exemplo, quem nō amplius tentare Sathan audebat, quàm ei fuerat diſpēſatione diuinâ permiſſum. Nemo enim in præſenti mūdo quantumlibet iuſtus aut fortis dæmonū furori poſſet reſiſtere, ſi pro eorum arbitrio libera ſemper nocendi poſſent vti poteſtate. Ante verò dominicā paſſionem maiore quàm poſtea libertate vtebantur poteſtatis, ſed Chriſto mortem pro nobis in ara crucis guſtante, valde iam deinceps eorum eſt immutata poteſtas, Saluatore in Euangelio dicente: Nunc princeps mūdi eiicietur foras. Etenim Chriſti humilitas & perſeuerantia ſanctorum, audaciam dæmonum valdè reſtrinxerūt, ita quòd incentores malorum rectè nūcupari poſſunt, impulſores verò minimè. Nec inualeſceret cōtra nos diabolus, niſi vires ex noſtris peccatis acciperet. Hinc nos ſcriptura admonet dicens: Reſiſtite diabolo & fugiet à vobis. Et iterum. Nolite locū dare diabolo. Concludendo igitur ſermonē ad intelligentiam propoſitæ quæſtionis, quare Deus fieri tot

male-

maleficia permittat, rationes credo sufficienter manifestas. Nam etsi voluntas dæmonum semper sit iniqua, potestas tamē nunquā potest esse iniusta: quoniam quod malè vult ex proprio habet arbitrio: quod autem malè facere potest solùm habet à Deo. Et hæc quantum ad eos pertinent qui mala faciunt, dicta sunt.

Octaua fortè quæstio. Cur etiam pij ac fideles maleficiis lædantur.

Sed quare omnipotens Deus permittit dæmones lædere homines medio maleficarum qui in nomine sanctæ Trinitatis baptizati sunt, & fideliter credunt in vnigenitum filium eius Dominum nostrū IESVM CHRISTVM? Nam si malos, peruersos & infideles in corpore & in rebus tantū lædere possent, coërcerentur verò ab accessu & læsione bonorum atq; fidelium, permissionis iustum rectè videretur esse iudicium: nunc autem frequentius boni & innocentes dæmonum maleficiis infirmantur, & quandoq; etiam vita priuantur, vt silentio iacturam rerum temporalium, quam sæpe maleficiati patiuntur transeamus, multis venit in scrupu-

lum, cur iſta permittat omnipotens, qui nihil permittit iniuſtè.

Huius propoſitæ quæſtionis non alias quàm à priſcis atq; Catholicis accepi doctoribus, quantum potero breuiter neceſſarias per ordinem aſſignabo rationes. Et prima quidem ratio eſt, probatio fidei Chriſtianorum, & experientia integritatis, vt maleficiis dæmonum flagellati diſcant in paſſionibus carnis quam fidem & dilectionem ad Deum habeant in abſcondito mentis. In proſperis eſſe longanimem non eſt difficile, ſed in aduerſis cum humili patientia à Saluatore fidelium præſtolari auxilium, non mollium eſt ſed fortium & verè fidelium Chriſtianorum. Didicit in ſua tribulatione ſanctiſſimus Iob, quãtam in Deum fidei haberet conſtantiam, qui antea in tranquillitate cuſtodierat ſine tentationis iaculo pietatem. Hinc ſimul notãdum, quod illi quos dæmonum vel hominum maleficia quomodocunq; fecerunt infirmos, qui pro ſanitate recuperanda maleficos & incantatores

res quoſcunq; vel accedunt vel conſulunt, ſiue per ſe, ſiue per alios, contra Dei & Eccleſiæ præcepta faciũt, & neq; fidem in Deum habent veram, neque dilectionem. Sanitatem quippe morituræ carnis Deo præferũt, & ſalutẽ non à Chriſto, ſed à diabolo & eius miniſtro quærunt. Maluntenim in nomine diaboli ſani ſed inſeliciter, viuere, quàm hic pro Chriſti amore modicum pati, & poſtea cum eo in perpetuum gaudere. Qui verò maleficos non accedit, propterea quoniam Deus prohibuit, malens viuere cum obſeruantia mandatorum Dei in egeſtate & ægritudine, quàm contra Deum in diuitiis & corporis ſanitate, ille Deum veraciter diligit, & integritatem Chriſtianæ fidei rectè cuſtodit. Non ſunt inter Chriſtianos tolerandi, ô ſacratiſſime Cæſar, homines mente corrupti & reprobi circa fidem, qui per maleficia curant maleficiatos, qui furta miniſterio dæmonum reuelant, & adulteria, qui lapidum aut ſpeculorum inſpectione prænuntiant futura. Non exaudias illos pre-

cor, qui diuinarum legum ignari, huiuſmodi miniſtros dæmonũ imperio tuo exiſtimant vtiles, propterea quòd maleficio nouerũt maleficia diſſoluere: quoniam iſta pernicioſa curatio corporum, mortem inducit animarũ, & facit homines à Deo creatore omnium recedere, & impiis apoſtatis dæmonibus adhærere, cũ quibus poſt mortem damnabuntur in æternum.

Secunda ratio, quare omnipotens Deus maleficio lædi permittat innocentes, eſt augmentum meritorum, vt videlicet probata eorum in tribulatione patientia, coronam gloriȩ in cœlo digniorem mereantur. Nam, vt ſacer inquit Auguſtinus, homo ſibi ignotus eſt quid ferre poſſit, quid non poſſit: aliquando metuit ſe non poſſe, quod tamen poteſt: cùm accedit tentatio quaſi interrogator quidam, homo inuenitur à ſeipſo, qui prius latens neſciebat ſeipſum. Diuus archiapoſtolus Petrus antequam ſuperueniſſet ei tentatio, & ſe latebat & alios quàm eſſet inconſideratus & infirmus: acceſſit illa & ap-

paruit

paruit infirmitas, quæ latebat. Maxima igitur hominis probatio tentatio est, sacra testante scriptura: Vasa figuli probat fornax & homines iustos tentatio tribulationis. Facilis est in prosperitate patientia, quoniam mentem nulla pulsant aduersa. Multæ autẽ tribulationes iustorum, sed de omnibus liberabit eos dominus noster Iesus Christus.

Tertia diuinæ permissionis ratio, est humilitatis custodia, quatenus homo fidelis & iustus Deum semper timeat, & nũquam de sua fortitudine vel iustitia p̃sumat. Hinc de reprobis dicit scriptura: In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideò tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua, ꝓdiit quasi ex adipe iniquitas eorum. Miserẽtis Dei est, quod homines bonos & iustos interdũ permittit aduersitatibus concuti, quos nouit in prosperis non posse humiliari. Multos enim tribulatio fecit humiles, quos secunda fecissent elatos. Deniq; maleficiorũ timida imaginatio facit bonum hominem timere

Deum ſuum, & eius ſedulò inuocare auxilium, quo munitus contra dæmonum incurſus ſe poſſit confidere tutum. Nemo autem ſuperbus & præſumens de viribus ſuis à maleficiis dæmonum ſe tutum exiſtimet: quoniam quem inflatum ſuperbiâ Dei protectio deſerit, dæmonum maleficiis proculdubio pateſcit.

Quarta ratio eſt, vt bonorum malorumque diſcretio habeatur. Dicit enim de bonis ac Deo dilectis hominibus ſcriptura in actibus Apoſtolorum: Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Et ſanctus Chriſti amator Paulus in quadam epiſtola dicit. Omnes qui volunt in Chriſto piè viuere perſecutionem patientur. Sapientiſſimus quoq; Rex Salomon in prouerbiis dicit: Quem diligit dominus, corripit, & quaſi pater in filio complacet ſibi. Res Chriſtiano nimis glorioſa, pro Dei amore patienter tolerare aduerſa, ſiue à malis hominibus inferantur, ſiue à dæmonibus. Datur enim poteſtas diabolo eiuſque miniſtris

ſtris lædendi homines bonos & iuſtos, non in eorum confuſionem, ſicut Petrones exiſtimant, ſed in maximam potius, & certam animæ conſolationem. Enimuerò cum benè viuit homo iuſtus neminem lædit, neminem offendit, nulli facit iniuriam, Deum ſuum toto corde diligit, timet & veneratur, omni ſolicitudine mãdata eius cuſtodiens & nihilominus tribulatur à maleficis, ſiue in corpore, ſiue in rebus, ſiue in vtroque, verè beatus eſt homo ille: Quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quam promiſit Deus his qui diligunt eum. Omnis qui rectè viuit in vnitate fidei Catholicæ ecclesiæ Chriſtianorum, & mala in hoc mundo recipiens pro Dei amore patienter tolerat, certum eſt ſignum, quod in Dei gratia ſaluandus perſeuerat. Quocirca de malis & reprobis ita ſcriptum legimus: Quare impij viuunt? ſubleuati ſunt, confortatique diuitiis. Domus eorum ſecuræ ſunt & pacatæ, & non eſt virga Dei ſuper illos: ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.

dunt. Manifestum enim damnationis est signum, si hîc malè viuas in peccatis & vitiis Deo contrarius, & in bonis fortunæ corporisque sanitate prosperatus.

Quinta ratio, quòd omnipotẽs permittit homines bonos & iustos tribulari à malis & reprobis, est, propter mẽtis omnimodã purgationem. Nam sicut scriptura dicit: Nõ est homo iustus in terra qui faciat bonum, & non peccet. Sed cùm Deus nullũ peccatũ transeat impunitum, ordinat iustis hominibus per misericordiam pro eorum delictis pœnas temporales, impiis verò & reprobis per iustitiam æternas. Commutat ergo ex misericordia pœnitentibus pœnam æternã in temporalem, quam vel in hoc mũdo patiantur necessarium est, vel post mortem in purgatorio. Verùm quia purgatorij tormẽta sunt horrenda atq; grauissima, misericors Deus pœnitentes quos diligit, in hac vita purgare variis modis consueuit, per incommoda diuersarũ in corpore & in rebus tribulationum. Prosunt enim maleficia impio-

piorum hominum bonis & iustis hominibus ad medelam, ipsis autem inferentibus ad damnationem.

Sexta ratio est, vt homo per incursus dæmonum maleficiatus reuocetur ad pœnitẽtiam, & proponat in corde suo necessariam vitæ emendationem. Omnipotens etenim Deus non subitò, cùm peccamus, immittit vindictam, sed vsq; ad præfinitum tempus nostram expectat emendationem. Si verò pœnitentiam agere neglexerimus, venit ad nos vindex malorum, quando nõ putamus: & qui nos peccatores in tranquillitate pœnitẽdo recognoscere contempsimus, in tribulatione serò tandẽ recognoscemus. Hinc sanctus propheta in persona Dei loquitur, dicens: Si dereliquerint filij eius legẽ meam, & in iudiciis meis non ambulauerint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorũ, misericordiam autem meam non dispergam ab eis neque nocebo in veritate mea.

Septima ratio, quare omnipotens Deus permittit maleficia dæmonum prævalere bonis & innocentibus, eſt, vt amputetur eis nimium licentioſa peccandi occaſio. Sunt enim multi pauperes & infirmi Deo placentes, boni & deuoti & humiles, quos inopia & ægritudo corporis in Dei amore conſeruant: qui ſi diuites, honoribuſque ſublimati eſſent, citò in profundum vitiorum à ſanctitatis propoſito defluerent. Non expedit omnibus ad ſalutem habere cum ſanitate honores atq; diuitias, nec diuturnior vita hominem ſemper efficit meliorem: propterea omnipotens Deus volens in eos quos elegit miſericordiam ſuam oſtendere permittit bonos, iuſtos & innocentes variis calamitatibus ſubiacere; Et aliquando per dæmones, aliquando per malos homines, aliquando pro diuerſis aliis modis ac mediis aufert ab huiuſmodi hominibus diuitias & honores, quibus malè præſciuit vſuros, quatenus humilitatem in paupertate & abiectione cuſtodiant, quam in opulen-

tia,

tia, & sublimitate positi minimè conseruâssent. Permittit etiam sæpius multas & magnas ægritudines incidere, quibus læta sanitas carnis maximā intulisset ægritudinem mentis. Denique permittit maleficio quosdam ad mortem impelli, vt amputetur eis peccandi licentia, qua fuerant abusuri diutius in vita permissi. Hinc de viro iusto dicit scriptura: Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam eius.

Octaua ratio diuinæ permissionis est, vt homines sacramenta venerentur Ecclesiæ, quæ magnam habent virtutem contra omnia maleficia malignorum spirituum. Rarò enim maleficiis dæmonum læditur, qui Sacramenta & ritus Ecclesiæ Catholicæ debito cum honore veneratur. Et propria maleficarum confessione sæpius audiuimus, quod Missarum auditio & vsus rerum benedictarum ab ecclesia multum infirment dæmonum potestates. Neq; enim frustra benedicuntur in Ecclesia Dei, sed vt sint quæ

diuinæ protectionis munimen dęmonibus ostendant, metuenda signacula.

De pueris verò & infantibus, qui in Christo renati maleficiis dęmonum vel hominum quandoque necantur, non dubitamus quin diuina prouidentia hoc fieri permittat eis in salutem, quæ omnia nouit in melius ordinare mortalibus. Sæpè tamen contingit infantes maleficiis perire propter delicta parentum.

PVLVIS MEDICINALIS VALDE CELEBRATVS EIVSDEM TRITHEMII.

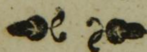
PVluerem huius Trithemij ad cerebrum, studentibus perutilem plurimi hactenus celebrârunt semper. Nam haud pauci eò vsu eius peruenerunt, vt inspectores illos vrinarum, arteriarū, linguarum retrimentorum facilè negligerent. Multi ad centesimum ferè annum ætatem solidam produxerunt; tantum deniq; adepti sunt memoriæ acumen, vt facilè quosuis etiam maximos excellerent: Idque absq; catapotiis, clisteriis, pellis, vnctionibus, cataplasmatis, elictoriis, masticatoriis, gargarismis, iacculis, fumis, conditis, syrupis, aquis, theriacaliis & similibus. *Marquardus Freherus, Consiliarius Palatinus.*

℞. Calami aromatici,
Gentianæ,
Cymini,
Sileris montani,

Anisi,
Carui,
Ameos,
Sem:Petroselini,
Spicænardi,ana ℥ s.
Coralli rub:
Vnionū siue plarū nō pforatarū ℥ v.
Zingiberis albi,
Amari dulcis (Chame pyt)
Foliorum senæ,
Tartari adusti,ana ʒ v.
Macis,
Cubebarum,ana ʒ ij.
Gariophyllorum, ʒ vij.
Fiat puluis s.a.

Dosis eius ʒ s. quæ manè sumatur & sero, in brodio vel vino, per mēsem primum. Secundo mense manè tantùm; Tertiò mense manè ter in hebdomade, & sic deinceps continuetur ad vitam. Siquidem contra multas valet ægritudines & est probatissimus

mus & efficax puluis. Stomachum confortat, cerebrum purgat, oculos & visum serenat, memoriam acuit, humores malos atq; superfluos in toto corpore consumit sine periculo, lenit & aperit constrictionem in pectore, nauseam pellit, nimiam pinguedinem prohibet, ab Epilepsia & apoplexia cōseruat, materiam calculi sine dolore dissoluit, & in lapidem durescere non permittit, chiragram & podagram sciaticamque præualere non sinit. Hunc puluerem cum Paulus Scalichius Duci Borussiæ (cui tunc temporis erat à consiliis) vtendum dare vellet, Medici Principis prohibuerunt, ex quo enata est disputatio inter illos, in qua istius pulueris in partem vtramque scriptis dimicatum fuit; quæ disputatio extat in satyris Philosophicis ipsius Scalichij.

FINIS.